

**RAZLOZI ZA ODBIJANJE PRIZNANJA I OVRHE
SUDSKIH ODLUKA PO UREDBI VIJEĆA (EZ)
BR. 44/2001 OD 22. PROSINCA 2000.
O SUDSKOJ NADLEŽNOSTI I PRIZNANJU
I OVRSI ODLUKA U GRAĐANSKIM
I TRGOVAČKIM PREDMETIMA**

*Prof. dr. sc. Hrvoje Sikirić **

UDK 341.985.2 (4)EU
341.64(4)EU
339.923:061](4)EU
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: lipanj 2009.

Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima najvažniji je izvor komunitariziranoga međunarodnoga privatnog prava. U radu se analizira poglavlje III. Uredbe koje uređuje priznanje i ovrhu odluka donesenih u jednoj državi članici u drugoj državi članici. Uvodno se daje kratak povijesni pregled komunitarizacije međunarodnoga privatnog prava uz kategorizaciju mjera kojima se taj proces ostvaruje. Daju se osnovne napomene o polju primjene Uredbe i iznosi najbitnije o postupku prethodnog odlučivanja Europskoga suda. Nakon objašnjenja polja primjene poglavlja III. s obzirom na sadržaj, prostor, vrijeme i osobe detaljno se obrazlaže pojam "odluke" u smislu Uredbe. Razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe obrazlažu se redoslijedom odredbi Uredbe, i to protivnost javnom poretku države članice u kojoj se zahtijeva priznanje i ovrha, povreda prava na saslušanje tuženika koji se nije upustio u postupak, te nespojivost odluka. Posebno se analiziraju zabrana ispitivanja nadležnosti suda države članice porijekla uz navođenje izuzetaka od te zabrane te zabrana preispitivanja strane odluke s obzirom na sadržaj.

Ključne riječi: europsko međunarodno privatno pravo, Brisselska uredba I, pravosudna suradnja u građanskim predmetima, postupak prethodnog odlučivanja, Europski sud pravde, odluka, građanski i trgovački predmeti, javni poredak, pravo

* Dr. sc. Hrvoje Sikirić, profesor Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg maršala Tita 14, Zagreb

na saslušanje stranaka, nespojivost odluka, međunarodna nadležnost, sadržaj odluke, priznanje i ovrha.

I. UVOD

1. U procesu komunitarizacije međunarodnoga privatnog prava (II) izuzetno važan korak predstavlja Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (III). Ta uredba u poglavlju III. sadrži odredbe o priznanju i ovrsi odluka donesenih u jednoj državi članici u drugoj državi članici (IV). U razmatranjima odredbi o priznanju i ovrsi u ovom radu posebna pažnja posvetit će se analizi pojma “odluke” (V) i razlozima za odbijanje priznanja i ovrhe (VI).

II. USKLAĐIVANJE MEĐUNARODNOGA PRIVATNOG PRAVA I MEĐUNARODNOGA PROCESNOG PRAVA U EUROPSKOJ UNIJI

2. Do stupanja na snagu Ugovora o osnivanju Europske zajednice u amsterdamskoj verziji 1. svibnja 1999. (dalje: UEZ)¹ međunarodno privatno i međunarodno procesno pravo između država Europske zajednice nije bilo dio europskog prava jer se usklađivalo konvencijama koje su potpisivale i ratificirale države članice. Donesene su dvije takve konvencije, i to Briselska konvencija od 27. rujna 1968. o nadležnosti i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (dalje: Briselska konvencija ili BK)² te Rimska konvencija od 19. lipnja 1980. o pravu mjerodavnom za ugovorne obveze (dalje: Rimska konvencija ili RK)³. Te konvencije bile su po svojoj pravnoj prirodi izvori međunarodnog prava na snazi u državama članicama i stoga nisu predstavljale pravne izvore europskog prava.

3. Stupanjem na snagu Ugovora o osnivanju Europske zajednice u amsterdamskoj verziji, u okviru IV. glave “Vize, azil, imigracija i druge politike koje se tiču slobode kretanja osoba” (čl. 61.-69. UEZ-a), u nadležnost Vijeća EZ-a ušlo

¹ Sl. l. EZ C 340, 10. 11. 1997., str. 1.

² Sl. l. EZ L 299, 31. 12. 1972., str. 32. Posljednja verzija teksta u Sl. l. EZ C 27, 26. 1. 1998., str. 1.

³ Sl. l. EZ C 27, 26. 1. 1998., str. 34.

je i područje međunarodnoga privatnog i međunarodnoga procesnog prava. U skladu s time, Vijeće je, radi postupnog ostvarenja jedinstvenog prostora slobode, sigurnosti i pravde, što predstavlja jedan od ciljeva Europske zajednice, na temelju članka 61. (c) UEZ-a, dobilo ovlast donositi različite mjere, uključujući i mjere kojima se ostvaruje pravosudna suradnja u predmetima s prekograničnim obilježjem. Te mjere donose se u opsegu koji je potreban radi osiguranja djelovanja unutarnjeg tržišta a, prema članku 65. UEZ-a, obuhvaćaju i "priznanje i ovrhu odluka u građanskim i trgovačkim predmetima, uključujući i odluke u izvansudskim predmetima"⁴. Njihov je glavni cilj poboljšati i pojednostaviti pravni okvir koji postoji unutar Europske unije i omogućiti pojedincima i pravnim osobama pristup sudovima i drugim tijelima u svakoj državi članici jednako kao i u svojoj državi. Mjere se ostvaruju pravnim instrumentima europskoga sekundarnog prava, u pravilu uredbama, ali moguće su i direktive, smjernice i odluke. Na temelju članka 67., Ugovora o osnivanju Europske zajednice u verziji iz Nice, koji je stupio na snagu 1. veljače 2003., te mjere donose zajednički Vijeće i Europski parlament u skladu s postupkom suodlučivanja predviđenim u članku 251. UEZ-a. Izuzetno, u području obiteljskog prava, mjere donosi Vijeće samo. U skladu s člankom 68. UEZ-a sudovi država članica protiv čije odluke nema pravnog lijeka mogu od Europskoga suda zatražiti tumačenje uredbi, odnosno pokrenuti tzv. postupak prethodnog odlučivanja.

4. Prema sadržajima na koje se odnose, mjere kojima se usklađuje europsko međunarodno privatno i međunarodno procesno pravo mogu se razvrstati u pet kategorija: nadležnost i odluke u građanskim predmetima,⁵

⁴ Članak 65. UEZ-a.

Mjere u području pravosudne suradnje u građanskim predmetima koje imaju prekogranični utjecaj i koje su potrebne radi djelovanja unutarnjeg tržišta, a koje se trebaju donijeti prema članku 67., uključuju:

a) poboljšanje i pojednostavljenje:

- sustava prekogranične dostave sudskih i izvansudskih isprava;
- suradnje u izvođenju dokaza;
- priznanja i ovrhe odluka u građanskim i trgovačkim predmetima, uključujući i odluke u izvansudskim predmetima;

b) poticanje usklađenosti pravila koja se u državama članicama primjenjuju kod sukoba prava i nadležnosti;

c) izbjegavanje prepreka za nesmetano odvijanje građanskih postupaka, ako je potrebno poticanjem usklađenosti pravila postupka koja se primjenjuju u državama članicama.

⁵ Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (Brissel I) (Sl. l. EZ L 12, 16. 1. 2001., str. 1).

mjerodavno pravo za obveze,⁶ obiteljski predmeti,⁷ stečaj⁸ i suradnja u postupcima⁹.

Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskoga parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o stvaranju Europskoga ovršnog naslova za nesporna potraživanja (Sl. l. EZ L 143, 30. travnja 2004., str. 15).

Uredba (EZ) br. 1896/2006 Europskoga parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o stvaranju Europskoga platnog naloga (Sl. l. EZ L 199, 31. 12. 2006., str. 1).

Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskoga parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju Europskoga postupka za sporove male vrijednosti (Sl. l. EZ L 199, 31. 7. 2007., str. 1).

- ⁶ Uredba (EZ) br. 864/2007 Europskoga parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu mjerodavnom za izvanugovorne obveze (Rim II) (Sl. l. EZ L 199, 31. 7. 2007., str. 40).

Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskoga parlamenta i Vijeća od 11. lipnja 2008. o pravu mjerodavnom za ugovorne obveze (Rim I) (Sl. l. EZ L 177, 4. 7. 2008., str. 6).

- ⁷ Uredba Vijeća (EZ) br. 1347/2000 od 29. svibnja 2000. o sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrši odluka u bračnim predmetima i predmetima roditeljske odgovornosti (Brissel II) (Sl. l. EZ L 160, 30. 6. 2000., str. 19).

Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrši odluka u građanskim predmetima i predmetima roditeljske odgovornosti, kojom se ukida Uredba (EZ) br. 1347/2000 (Brissel II *bis*) (Sl. l. EZ L 338, 23. 12. 2003., str. 1).

- ⁸ Uredba Vijeća (EZ) br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o stečajnom postupku (Sl. l. EZ L 160, 30. 6. 2000., str. 1).

- ⁹ Uredba Vijeća (EZ) br. 1348/2000 od 29. svibnja 2000. o dostavi u državama članicama sudskih i izvansudskih isprava u građanskim i trgovačkim predmetima (Sl. l. EZ L 160, 26. 6. 2001., str. 1).

Uredba Vijeća (EZ) br. 1206/2001 od 28. svibnja 2001. o suradnji između sudova država članica u izvođenju dokaza u građanskim ili trgovačkim stvarima (Sl. l. EZ L 174, 27. 6. 2001., str. 7).

Uredba (EZ) br. 1393/2007 Europskoga parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o dostavi u državama članicama sudskih i izvansudskih isprava u građanskim i trgovačkim predmetima kojom se ukida Uredba (EZ) br. 1348/2000 (Sl. l. EZ 324, 10. 12. 2007., str. 79).

Direktiva Vijeća 2002/8/EZ od 27. siječnja 2003. radi poboljšanja pristupa pravdi u prekograničnim sporovima stvaranjem minimalnih pravila o pravnoj pomoći u tim sporovima (Sl. l. EZ L 26, 31. 1. 2003., str. 41).

Odluka Vijeća od 28. svibnja 2001. o stvaranju Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim predmetima (Sl. l. EZ L 174, 26. 6. 2001., str. 25).

III. UREDBA VIJEĆA (EZ) BR. 44/2001 OD 22. PROSINCA 2000. O SUDSKOJ NADLEŽNOSTI I PRIZNANJU I OVRSI ODLUKA U GRAĐANSKIM I TRGOVAČKIM PREDMETIMA

1. Općenito

5. U okviru komunitarizacije europskoga međunarodnoga privatnog i međunarodnoga procesnog prava Briselska konvencija preoblikovana je u Uredbu Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti i priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (dalje: Uredba), koja se uobičajeno navodi pod nazivom "Briselska uredba I", odnosno "Brissel I". Briselska uredba I predstavlja najvažniji pravni izvor kojim se ostvaruje usklađivanje europskoga međunarodnoga procesnog prava. Izbor uredbe kao načina ujednačavanja europskog međunarodnog privatnog procesnog prava Vijeće je obrazložilo time da se "ne može prepustiti na dispoziciju državama članicama ne samo da određuju pravila o nadležnosti, čiji je cilj da se postigne pravna sigurnost na korist pojedinaca i gospodarskih poduzetnika, već također niti postupak priznanja i odluka, koji mora biti jasan i jednoobrazan u svim državama članicama".¹⁰ Osim toga, "transparentnost je ključni cilj u tom kontekstu i mora biti moguće odmah postići jednoobrazno razumijevanja pravila koja se primjenjuju u Zajednici bez potrebe da se pronalaze pravila nacionalnog prava koja preuzimaju sadržaj instrumenata Zajednice, uzimajući u obzir da će tužitelju nacionalno pravo često biti strano. Odabirom uredbe omogućuje se Sudu da osigura njenu jednoobraznu primjenu u svim državama članicama."¹¹

6. Radi boljeg razumijevanja odredbi Briselske uredbe I kojima se uređuje priznanje i ovrha odluka korisno je ukratko obrazložiti polje primjene Uredbe (1) te ulogu Europskoga suda u tumačenju njezinih odredbi kroz postupak prethodnog odlučivanja (2).

2. Polje primjene

7. Briselska uredba I stupila je na snagu 1. ožujka 2002. S obzirom na to da se radi o uredbi obvezatna je i neposredno se primjenjuje u državama

¹⁰ Prijedlog Komisije COM (1999.) 348 konačno, str. 4.

¹¹ Prijedlog Komisije COM (1999.) 348 konačno, str. 5.

članicama u kojima je na snazi (čl. 76.)¹². Struktura joj je sljedeća: poglavlje I. - Polje primjene (čl. 1.); poglavlje II. - Nadležnost (čl. 2. - 31.); poglavlje III. - Priznanje i ovrha (čl. 32. - 56.); poglavlje IV. - Javne isprave i sudske nagodbe (čl. 57. i 58.); poglavlje V. - Opće odredbe (čl. 59. - 65.); poglavlje VI. - Prijelazne odredbe (čl. 66.) te poglavlje VII. - Završne odredbe (čl. 73. - 76.).

8. U odnosu na teritorijalno polje primjene, Uredba se primjenjuje u svim državama članicama, osim u Danskoj, u kojoj se još uvijek primjenjuje Briselska konvencija iz 1968. (čl. 76. u vezi s čl. 3. st. 3.). Kod zasnivanja nadležnosti temeljna poveznica je prebivalište tuženika u državi članici (čl. 2.), ali predviđene su i druge poveznice. Kad se radi o priznanju i ovrsi relevantna teritorijalna veza očituje se u tome da je odluku čije se priznanje, odnosno ovrha zahtijeva donio sud države članice.

9. S obzirom na sadržajno polje primjene radi se o tzv. dvostrukoj uredbi jer sadrži pravila o nadležnosti sudova država članica i pravila o priznanju i ovrsi odluka koje su ti sudovi donijeli. Odnosi se samo na odluke donesene u građanskim i trgovačkim predmetima, no predviđa niz izuzetaka u pogledu sadržajnog polja primjene (čl. 1. st. 1. i 2.).¹³

10. Uredba ne sadrži odredbe o polju primjene s obzirom na osobe. Načelno, njena primjena nije ograničena na tuženika koji ima prebivalište u državi članici, premda će to najčešće biti slučaj, niti na tužitelja koji ima prebivalište u državi članici. U pogledu priznanja i ovrhe primjenjuje se i kad osoba protiv koje se ovrha zahtijeva nema prebivalište u državi članici u kojoj je podnesen zahtjev. Državljanstvo stranaka nije od važnosti.

11. S obzirom na vrijeme Uredba se primjenjuje na pravne postupke koji su pokrenuti nakon njezinog stupanja na snagu.¹⁴

¹² Broj članka, osim ako nije izričito drugačije navedeno, odnosi se na članak Briselske uredbe I.

¹³ Čl. 1., st. 1. i 2.

1. Ova se Uredba primjenjuje u građanskim i trgovačkim predmetima, bez obzira na prirodu i vrstu suda. Ta se ne odnosi posebno na porezne, carinske i upravne predmete.

2. Uredba se ne primjenjuje na:

- a) osobna stanja i pravnu sposobnost fizičkih osoba, vlasnička prava iz bračnih odnosa, oporuke i nasljeđivanje;
- b) stečajne, prinudne nagodbe i slične postupke;
- c) socijalno osiguranje;
- d) arbitražu.

¹⁴ Za "starih" 15 država, osim Danske, primjenjuje se na pravne postupke pokrenute 1. ožujka 2002. ili kasnije, za 12 "novih" država, na ili poslije 1. svibnja 2004., odnosno na ili poslije 1. siječnja 2007., neovisno o tome kad je nastao povod spora.

3. Postupak prethodnog odlučivanja pred Europskim sudom

12. Za jednoobrazno tumačenje pravnih izvora europskog prava nadležan je Europski sud u Luksemburgu u okviru postupka prethodnog odlučivanja (čl. 234. UEZ-a). Kad se radi o tumačenju uredbi, pa tako i Brisselske uredbe I, sud države članice protiv čije odluke po nacionalnom pravu nema pravnog lijeka dužan je, ako se pitanje tumačenja uredbe postavi u postupku pred tim sudom i ako smatra da mu je odluka o tom pitanju nužna radi donošenja njegove odluke, od Europskog suda zatražiti da o tom pitanju odluči (čl. 68. u vezi s čl. 234. UEZ-a). Odluka koju u postupku prethodnog odlučivanja¹⁵ donese Europski sud ima obvezujući učinak za sud koji odlučuje u sporu i za stranke iz tog spora, ali ne predstavlja odluku kojom se odlučuje o tom sporu. Pri odlučivanju o tome što znači određeni pojam sadržan u nekom pravnom izvoru europskog prava Europski sud služi se autonomnim tumačenjem. To znači da se ne poziva ni na jedno nacionalno pravo, već o značenju pojma, odnosno popunjavanju praznina unutar pojedinog pravnog izvora odlučuje uzimajući u obzir "sistem i ciljeve" na kojima se taj pravni izvor temelji.¹⁶

IV. PRIZNANJE I OVRHA ODLUKA - POGLAVLJE III. - ČL. 32. - 56.

1. Općenito

13. Odredbe o priznanju i ovrši odluka u jednoj državi članici koje su donijeli sudovi druge države članice sadržane su u poglavlju III. Brisselske uredbe I. Poglavlje je strukturirano tako da se prvo određuje pojam "odluke" u smislu Uredbe (čl. 32), zatim u 1. odjelu priznanje (čl. 33. - 37.), u 2. odjelu ovrha (čl. 38. - 52.) te u 3. odjelu zajedničke odredbe (čl. 53. - 56.).

¹⁵ O postupku prethodnog odlučivanja v. detaljnije: A. Staudinger, *Verordnung (EG) Nr 44/2001 des Rates vom 22. 12. 2000. über die gerichtliche Zuständigkeit und die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen* (Brüssel I-VO) - Einleitung u: *Europäisches Zivilprozessrecht - Kommentar*, Band I. Brüssel I-VO - Brüssel IIa VO, (ur. T. Rauscher), 2. Aufl., Sellier, München, 2006., t. 43. - 63.

¹⁶ U pogledu odluka Europskoga suda (dalje: ES) koje se odnose na tumačenje Brisselske konvencije, ali koje se u cijelosti mogu primijeniti i na tumačenje Brisselske uredbe I usp. *Peters v Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*, ES 34/82 [1983] ECR 987; *Arcado v Haviland SA*, ES 9/87 [1988] ECR 1539.; *Jakob Handte & Co. GmbH v Traitements Mécano-chimiques des Surfaces*, ES C-26/91 [1992] ECR I-3967.

14. U okviru polja primjene Brisselske uredbe I potpuno je potisnuta primjena autonomnog prava država članica. Kada se radi o priznanju i ovrši odluka sudovi država članica ne mogu zbog toga uskratiti priznanje ili ovrhu pozivom na dodatne pretpostavke koje predviđa nacionalno pravo.

15. Poglavlje III. predviđa automatsko priznanje odluka donesenih u jednoj državi članici u drugoj državi članici (čl. 33.) te vrlo pojednostavljen postupak proglašenja ovršnim odluke donesene u jednoj državi članici u drugoj državi članici (čl. 38. - 52.). Uredbom se želi osnažiti ideja o području Europske unije kao o pravno jedinstvenom prostoru unutar kojeg se odluke donesene u jednoj državnoj članici mogu slobodno kretati prema drugoj državi članici. To načelo slobode kretanja odluka između država članica je funkcionalni ekvivalent drugih četvero sloboda unutar Zajednice - slobode kretanja ljudi, robe, usluga i kapitala.

2. Polje primjene

2.1. *S obzirom na prostor - razione territorii*

16. S obzirom na teritorij III. poglavlje uređuje priznanje i ovrhu između država članica EZ-a (osim Danske). Za priznanje i ovrhu odluka između Danske i drugih država članica EZ-a i nadalje se primjenjuju odredbe poglavlja III. Brisselske konvencije iz 1968. Odnosi se na priznanje i ovrhu u svakoj državi članici samo onih odluka koje su donesene u drugoj državi članici. Ne odnosi se, dakle, na priznanje i ovrhu odluka donesenih u trećoj državi, državi ne-članici.

2.2. *S obzirom na sadržaj - razione materiae*

17. U pogledu sadržajnog polja primjene Uredba se odnosi na odluke donesene u građanskim i trgovačkim predmetima (čl. 1.). Pojam "odluke" određen je u članku 32. Uredba ne utječe na primjenu konvencija koje su pojedine države članice sklopile, a koje uređuju sudsku nadležnost, priznanje i ovrhu u posebnim pravnim područjima (čl. 71.).

2.3. *S obzirom na vrijeme - razione temporis*

18. Što se tiče polja primjene s obzirom na vrijeme poglavlje III. primjenjuje se na priznanje i ovrhu odluka koje su donesene nakon stupanja Uredbe na snagu,

kako u državi članici u kojoj je odluka donesena, tako i u državi članici u kojoj je podnesen zahtjev za priznanje i ovrhu (čl. 66.).¹⁷ Međutim, za punu primjenu poglavlja III. bitan je i trenutak pokretanja originalnog postupka. U skladu s time poglavlje III. primjenjuje se na odluke donesene nakon stupanja Uredbe na snagu, kako u državi članici porijekla, tako i u državi članici u kojoj je podnesen zahtjev i ako je originalni postupak pokrenut nakon stupanja na snagu Uredbe, Briselske konvencije ili Luganske konvencije¹⁸, kako u državi članici porijekla, tako i u državi članici u kojoj je podnesen zahtjev za priznanje i ovrhu (čl. 66. st. 1. i st. 2. (a)). Ako je odluka donesena nakon stupanja Uredbe na snagu, kako u državi članici porijekla, tako i u državi članici u kojoj je podnesen zahtjev, ali u trenutku pokretanja postupka u objema državama nisu stupile na snagu ni Uredba, ni Briselska konvencija niti Luganska konvencija, poglavlje III. primjenjuje se pod uvjetom da se nadležnost suda porijekla temelji na pravilima koja odgovaraju pravilima o nadležnosti sadržanima u poglavlju II. Uredbe ili konvencija zaključenih između države članice porijekla i države članice gdje je zahtjev podnesen, a ta su pravila bila na snazi kad je postupak pokrenut (čl. 66. st. 2. (b)).

2.4. *S obzirom na osobe - ratione personae*

19. Uredba ne sadrži posebnu odredbu o polju primjene poglavlja III. s obzirom na osobe. Za primjenu odredbi Uredbe o priznanju i ovrsi nisu od važnosti ni prebivalište niti državljanstvo osobe protiv koje je zahtjev podnesen. To znači da podnositelj zahtjeva ne mora imati prebivalište u državi članici u kojoj je podnesen zahtjev niti mora biti državljanin te države članice¹⁹.

¹⁷ Ako je odluka donesena prije stupanja Uredbe na snagu, primjenjuju se Briselska konvencija, Luganska konvencija, odnosno dvostrana konvencija koja je navedena u popisu u članku 69. (čl. 69. u vezi s čl. 70. st. 2.).

¹⁸ Luganska konvencija od 16. rujna 1988. o nadležnosti i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima, zaključile su države članice Europskih zajednica i države Europske udruge slobodne trgovine (EFTA) (tada: Austrija, Finska, Island, Norveška, Švedska i Švicarska) s ciljem daljnjeg ujednačavanja prava država članica te dvije regionalne grupe država. Sadržajno odgovara Briselskoj konvenciji, primjenjivala se između država EZ-a i država EFTA-e i država EFTA-e međusobno. Od 1. 2. 2000. na snazi je i u Poljskoj. Njezina važnost znatno je smanjena pristupanjem Austrije, Finske i Švedske Briselskoj konvenciji, odnosno primjenom Briselske uredbe I na te države i na Poljsku.

¹⁹ V. međutim čl. 72. Uredbe koji se odnosi na primjenu dvostranih konvencija.

V. ODLUKA - ČL. 32.

20. Za određenje “sudske odluke” u smislu Uredbe važno je objasniti sam pojam “odluke” (1) i pojam “suda” kao tijela koje je odluku donijelo (2).

I. Odluka

I.1. Pojam

21. Pojam odluke određen je u članku 32. Uredbe kojim se određuje da se za svrhu te uredbe pod odlukom razumije svaka odluka suda države članice, bez obzira na njezin naziv kao odluke, uključujući rješenje ili nalog za ovrhu kao i odluka sudskog službenika o uređenju troškova. O tome je li odluka pogodna za priznanje i ovrhu u smislu Uredbe treba odlučiti autonomnim, neovisnim tumačenjem i za to ne može biti odlučujući stav nacionalnog prava.²⁰

22. Za pojam “odluke” nije važan sadržaj tužbenog zahtjeva, radi li se o tužbi na činjenje ili na utvrđenje. Nadalje, ne mora se uvijek raditi o materijalnopravnoj odluci. Postupovne odluke, kao npr. odbijanje tužbenog zahtjeva zbog nedadležnosti, također se smatraju odlukama koje su podobne za priznanje.²¹

23. Nije važan ni oblik niti naziv odluke, tako da se “odlukom” smatra i odluka koju je sud porijekla izradio u skraćenom obliku ili ako odluka ne sadrži obrazloženje, pa se i takva odluka treba priznati i izvršiti.²² Problem bi, međutim, moglo biti to što bi skraćeni oblik odluke mogao otežati ispitivanje postoje li pretpostavke za priznanje i na taj način otežati ili čak onemogućiti priznanje.²³

²⁰ Mišljenje generalnog odvjetnika Gulmana u predmetu *Solo Kleinmotoren v Boch*, ES C-414/92, [1994] ECR I-2239, I-2243 t. 21.

²¹ STR. Leible, *Verordnung (EG) Nr 44/2001 des Rates vom 22. 12. 2000. über die gerichtliche Zuständigkeit und die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen in Zivil- und Handels-sachen* (Brüssel I-VO) - Anerkennung, u: *Europäisches Zivilprozessrecht - Kommentar*, Band I. Brüssel I-VO - Brüssel IIa VO, (ur. T. Rauscher), 2. Aufl., Sellier, München, 2006., čl. 32., t. 5; P. Schlosser, *EU-Zivilprozessrecht - Kommentar* - EuGVVO, EuEheVO, EuBVO, EuZVO, BeckVerlag, München, 2003., čl. 32., t. 2.

²² J. Kropholler, *Europäisches Zivilprozeßrecht - Kommentar zu EuGVO*, Lugano-Übereinkommen und Europäischen Vollstreckungstitel, 8 izd., Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, Frankfurt, 2005., čl. 32., t. 13.

²³ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 32., t. 6.

24. Da bi se odredbe III. poglavlja mogle primijeniti, potrebno je da je odlukom odlučeno o predmetu koji ulazi u polje primjene Uredbe *ratione materiae* određeno u članku 1. Uredbe. Međutim, sud koji odlučuje o zahtjevu za priznanje i ovrhu nije vezan stavom suda porijekla o primjeni Uredbe, tako da taj sud može, suprotno stavu suda porijekla, zauzeti stav da se Uredba ne primjenjuje na odluku.²⁴

25. Uredba se primjenjuje neovisno o tome je li odluka u državi članici porijekla donesena u parničnom ili izvanparničnom postupku.²⁵

1.2. Sudske nagodbe

26. Prema stavu Europskoga suda u predmetu *Solo Kleinmotoren v. Boch* "odluka" u smislu Uredbe znači da "odluka mora potjecati od sudskog tijela države članice koje na temelju vlastitog ovlaštenja odlučuje u predmetu između stranaka."²⁶ Pozivom na taj stav Europski sud tumači da sudske nagodbe, čak i kad se njima okončava postupak, nisu odluke u smislu članka 32. jer su one "u bitnom ugovorne prirode u smislu da njihove odredbe ovise prvenstveno o namjeri stranaka".²⁷ Nagodbe ulaze u polje primjene poglavlja IV. Uredbe i njihovo priznanje i ovrha uređeno je člankom 58.

1.3. Odluke kojima se upravlja postupkom

27. Odluke kojima sud države članice porijekla upravlja postupkom i koje, prema tome, nemaju za cilj meritorno uređenje pravnog odnosa između stranaka, nisu odluke u smislu članka 32. i isključene su iz polja primjene poglavlja III.²⁸ To su npr. rješenja kojima se određuje datum ročišta, izvođenje određenog dokaza, pozivaju svjedoci, imenuje vještak, određuje rok u kojem se mora podnijeti određeni podnesak i sl.

²⁴ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 32., t. 3.; H. Gaudemet-Tallon, *Compétence et exécution des jugements en Europe - Règlement n° 44/2001*, Conventions de Bruxelles et de Lugano, 3. izd., L.G.D.J., Bruxelles, 2004., t. 319.; A. Briggs / P. Rees, *Civil jurisdictions and judgments*, 3. izd., Informa finance, London, 2004., str. 432.

²⁵ Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24., t. 369.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 32., t. 8.

²⁶ *Solo Kleinmotoren v Boch*, ES C-414/92, [1994] ECR I-2237, I-2255, t. 17.

²⁷ *Solo Kleinmotoren v Boch*, ES C-414/92, [1994] ECR I-2237, I-2255, t. 18.

²⁸ Izvještaj Schlosser, t. 126. - 127.

1.4. Odluke o troškovima postupka

28. "Odlukom" u smislu članka 32. smatraju se ne samo odluke o glavnom predmetu, već i sporedne odluke, posebno odluke, sudska rješenja kojima se utvrđuju i priznaju troškovi postupka jednoj od stranaka. I odluke o troškovima postupka, pod pretpostavkom da odluka o glavnom predmetu ulazi u polje primjene Uredbe, priznaju se i ovršuju na temelju Uredbe.²⁹

1.5. Odluke o privremenim i zaštitnim mjerama

29. Članak 32. određuje pojam "odluke" vrlo općenito, pa se načelno poglavlje III. može primjenjivati i na privremene mjere. Takav je stav Europski sud zauzeo u predmetu *Mærsk Olie & Gas A/S v Frima de Haan en W. de Boer* tumačeći da se članak 32. ne odnosi samo na odluke kojima se završava postupak, već i na privremene, uključujući i zaštitne mjere.³⁰ To je važno za primjenu članka 31. prema kojem se od suda države članice može tražiti da takve mjere done-se. Međutim, u pogledu odluka kojima se određuju privremene, uključujući i zaštite mjere, Europski sud je u predmetu *Denilauler v Couchet Frères* predvidio i bitno ograničenje njihove ovrhe u drugoj državi članici, odnosno primjene poglavlja III. Sud je zauzeo stav da odluke o privremenim mjerama, uključujući i zaštitne mjere

"koje su donesene a da stranka protiv koje su usmjerene nije bila pozvana i koje se namjeravaju ovršiti prije nego što su dostavljene, ne ulaze u sustav priznanja i ovrhe predviđen [poglavljem III.]"³¹.

30. Sud je svoj stav obrazložio time da se liberalni sustav priznanja i ovrhe koji predviđa Uredba temelji na tome da je donošenju odluke čije se priznanje zahtijeva u državi članici porijekla prethodio postupak u kojem je tuženiku bila pružena sva moguća zaštita njegovih interesa, odnosno da je poštivano načelo

²⁹ P. Wautelet, *Chapter III - Recognition and Enforcement - Article 32*, u: *European Commentaries on Private International Law - Brussels I Regulation*, (ur. U. Magnus i P. Mankowski), Sellier, 2007., čl. 32., t. 31.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 32., t. 9, Schlosser, *supra* bilj. 21., čl. 32., t. 10.

³⁰ *Mærsk Olie & Gas A/S v Frima de Haan en W. de Boer*, ES C-39/02, [1991] ECR I-9657. t. 46.

³¹ *Bernard Denilauler v SNC Couchet Frères*, ES 125/79 [1980] ECR 1533, 1571, t. 18; *Mærsk Olie & Gas A/S v Frima de Haan en W. de Boer*, ES C-39/02, [1991] ECR I-9657, t. 50.

saslušanja stranaka. Stoga je bitno da je taj postupak proveden uz sudjelovanje obje stranke, *inter partes*, odnosno da tuženik nije svojevoljno odbio upustiti se u postupak.³² Zahtijeva se kontradiktornost postupka.³³ Prema tome, privremene mjere donesene bez sudjelovanja jedne od stranaka, *ex parte*, ne ulaze u polje primjene poglavlja III, pa se u skladu s time ni troškovi koji su priznati jednoj od stranaka ne mogu priznati i ovršiti po tom poglavlju.³⁴ Međutim, odluka donesena *ex parte* kojom se određuje privremena ili zaštitna mjera može se priznati i ovršiti na temelju Uredbe, ako je tuženik u državi u kojoj je mjera donesena, nakon njezinog donošenja imao mogućnost podnijeti pravni lijek prije nego što je ona postala ovršna, ali je to propustio.³⁵ Ovakvim pristupom međunarodna pravna zaštita koja se ostvaruje privremenim mjerama gubi učinak iznenađenja koji je za nju tipičan. On se može ostvariti samo ako vjerovnik izravno u državi priznanja i ovrhe zatraži izdavanje privremene mjere.

1.6. Presuda zbog izostanka

31. Odlukom u smislu članka 32. smatra se i presuda zbog izostanka, pa se i na tu odluku primjenjuje poglavlje III. To izričito slijedi iz članka 34., točka 2. koji predviđa poseban razlog za odbijanje priznanja i ovrhe takve odluke. Ponekad će biti teško utvrditi radi li se o odluci donesenoj zbog izostanka ili se treba smatrati da je odluka donesena *ex parte*. Razlika je bitna. Uredba se primjenjuje na odluke zbog izostanka, a na odluke donesene *ex parte* ne. Tako se npr. platni nalog protiv određenog dužnika koji je donesen u sumarnom postupku *ex parte* ne bi smatrao odlukom u smislu članka 32., dok bi se, pod pretpostavkom da ga dužnik prigovorom protiv platnog naloga ne pretvori u kontradiktorni postupak, rješenje o ovrši toga platnog naloga smatralo odlukom na koju se primjenjuje poglavlje III.³⁶

³² *Bernard Denilauler v SNC Couchet Frères*, ES 125/79 [1980] ECR 1533, 1571, t. 14.

³³ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 32., t. 12.

³⁴ Wautelet, *supra* bilj. 29., čl. 32., t. 25.

³⁵ *Hengst Import BV v Anna Maria Campese*, ES C-479/93 [1995] ECR I-2113, I-2127 t. 14; *Maersk Olie & Gas A/S v Frima de Haan en W. de Boer*, ES C-39/02, [1991] ECR I-9657, t. 50.

³⁶ *Peter Klomps v Karl Michel*, ES C 166/80, [1981] ECR 1593.

1.7. Presuda na temelju priznanja

32. Presuda na temelju priznanja mogla bi se smatrati odlukom u smislu članka 32. jer tuženik, priznajući da je tužiteljev zahtjev za pružanjem pravne zaštite određenog sadržaja po zakonu osnovan, pristaje i na to da se donese odluka.³⁷

1.8. Dvostruka ovrha

33. Odluka kojom se u jednoj državi članici, na temelju poglavlja III. Uredbe, proglašava ovršnom odluka donesena u drugoj državi članici ne može biti predmetom daljnjeg priznanja i ovrhe u trećoj državi članici. U toj trećoj državi članici treba se postaviti zahtjev za priznanjem i ovrhom izvorne meritorne odluke.³⁸ Imajući u vidu činjenicu da Uredba sadrži jednoobrazna pravila o priznanju i ovrsi, sud te treće države članice trebao bi uzeti u obzir utvrđenja do kojih je došao sud one države članice kojem je prvom bio podnesen zahtjev.³⁹ Nemogućnost da se zahtijeva ovrha odluke o ovrsi, onako kako je to upravo obrazloženo, izražava se francuskom maximom *exequatur sur exequatur ne vaut*.⁴⁰ To pravilo primjenjuje se i na odluku kojom se proglašava ovršnom odluka donesena u državi članici, i na odluku kojom se proglašava ovršnom odluka donesena u državi nečlanici.⁴¹

34. Europski sud zauzeo je u predmetu *Josef de Wolf v Harry Cox BV* stav da stranka koja je u jednoj državi članici već dobila odluku na temelju koje se u drugoj državi članici može donijeti odluka o ovršnosti te odluke, ne može sudu u drugoj državi članici, podnijeti zahtjev za donošenjem odluke pod istim uvjetima pod kojima je donesena odluka u prvoj državi članici,⁴² već može u toj

³⁷ V. mišljenje generalnog odvjetnika Gulmana u predmetu *Solo Kleinmotoren v Boch*, ES C-414/92, [1994] ECR I-2239, I-2244 t. 29 i 30. Takav je stav zauzeo engleski *Court of Appeal* u predmetu *Landhurst leasing v Marcq*, [1997] E.W.J. n° 1490 i [1998] ILPr 822. P. Stone, *EU Private International Law - Harmonisation of Law*, Edward Elgar Publ., Cheltenham / Northampton, 2006., str. 207. Francq, *op. cit.* bilj. 47., čl. 32., t. 39.

³⁸ Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24., t. 324.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 32., t. 4.

³⁹ Wautelet, *supra* bilj. 29., čl. 32., t. 36.

⁴⁰ *Ibid.* čl. 32., t. 33.

⁴¹ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 32., t. 14.

⁴² *Josef de Wolf v Harry Cox BV*, ES 42/76 [1976] ECR 1759, izreka.

drugoj državi članici zahtijevati samo njeno priznanje i ovrhu. Naime, postupak priznanja i ovrhe donesene u jednoj državi članici u drugoj državi članici ne smije se izbjegavati podnošenjem nove tužbe u toj drugoj državi članici, i to posebno ne zbog toga što bi donošenje rješenja o priznanju i ovršnosti u toj državi članici bilo skuplje od novoga sudskog postupka.⁴³ Nova tužba u toj drugoj državi članici bila bi dopuštena samo onda kada se strana odluka u toj državi članici nije mogla priznati i ovršiti zato što nisu bile ispunjene pretpostavke koje za to Uredba zahtijeva.⁴⁴

1.9. Pravomoćnost odluke

35. Odluka čije se priznanje i ovrha zahtijeva ne mora u državi članici porijekla biti pravomoćna.⁴⁵ Članak 32. primjenjuje se i kada u toj državi članici postoji mogućnost žalbe ili je odluku moguće na neki drugi način provjeravati. Prema tome, odluka koja je u državi članici porijekla tek privremeno ovršna može se priznati i ovršiti u državi u kojoj je podnesen zahtjev. Ovakav pristup prihvaćen je da bi se poboljšao učinak prekogranične pravne zaštite. Međutim, radi zaštite dužnika, predviđena je mogućnost da sud pred kojim je zahtjev za priznanje podnesen može, na prijedlog stranke protiv koje se zahtijeva priznanje, na temelju članka 37., kad se radi o postupku priznanja, prekinuti postupak priznanja, odnosno na temelju prijedloga stranke protiv koje se zahtijeva ovrha, u skladu s člankom 46., kad se radi o postupku ovrhe, odrediti prekid postupka ovrhe.

⁴³ *Josef de Wolf v Harry Cox BV*, ES 42/76 [1976] ECR 1759, t. 9. - 10.

⁴⁴ *Leible*, *supra* bilj. 21., čl. 32., t. 4.

⁴⁵ *Van Dalssen and others v van Loon and T. Berendon*, ES C-183/90, [1991] ECR I-4743, t. 28.; Izvještaj P. Jenard o Konvenciji od 27. rujna 1968. o nadležnosti i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima (dalje: Izvještaj Jenard) Sl. I. C 59, 3. 5. 1979. str. 1., str. 43; Izvještaj P. Schlosser o Konvenciji od 9. listopada 1978. o pridruživanju Kraljevstva Danske, Irske i Ujedinjenoga Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske Konvenciji o nadležnosti i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim predmetima i Protokolu o njezinom tumačenju od strane Europskoga suda (dalje: Izvještaj Schlosser) Sl. I. C 59, 3. 5. 1979., str. 71, t. 126.

2. “Sud”

2.1. Pojam

36. Odluku treba donijeti sud, pri čemu Uredba ne određuje koje državno tijelo se smatra sudom, već taj pojam treba autonomno tumačiti.⁴⁶ Bitno je da se radi o neovisnom državnom tijelu koje odluke donosi u postupku koji ima karakteristike sudskog postupka i koji se temelji na načelu pravičnog postupka (*due process*).⁴⁷ Prema stavu Europskoga suda u predmetu *Solo Kleinmotoren v. Boch* odluka u smislu Uredbe znači da

“odluka mora potjecati od sudskog tijela države članice koje na temelju vlastitog ovlaštenja odlučuje u predmetu između stranaka.”⁴⁸

37. Pri tome nije bitno kojem dijelu sudstva tijelo koje je donijelo odluku pripada. “Odlukom u smislu članka 32. smatraju se odluke i upravnih i kaznenih sudova, pod pretpostavkom da se odnose na građanske i trgovačke predmete”. Prema stavu Europskoga suda u predmetu *Solo Kleinmotoren v. Boch* bitno je da tijelo koje donosi odluku “na temelju vlastitog ovlaštenja odlučuje u predmetu između stranaka.”⁴⁹

38. Odluke upravnih tijela ne smatraju se “odlukom” u smislu članka 32. Izuuzetno odluka koju je donijelo upravno tijelo, pod pretpostavkom da ono izvršava sudsku funkciju i da ispunjava uvjet neovisnosti i da odlučuje uz poštivanje načela pravičnog postupka, smatra se “odlukom” u smislu Uredbe.⁵⁰

39. Nije važno koji je organ donio odluku. Bitno je da je na njega po nacionalnim postupovnim pravilima države članice porijekla preneseno obavljanje sudačkih ovlasti u pravno reguliranom postupku.⁵¹ Tako se sudom u smislu članka 32. smatra i njemački *Rechtspfleger*, sudski službenik koji određuje troškove sudskog postupka nakon presuđenja, odnosno njegova odluka smatra se “odlukom” u smislu Uredbe.

⁴⁶ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 32., t. 17.

⁴⁷ Wautelet, *supra* bilj. 29., čl. 32., t. 7.

⁴⁸ *Solo Kleinmotoren v. Boch*, ES C-414/92, [1994] ECR I-2237, I-2255, t. 17. i 18.

⁴⁹ *Solo Kleinmotoren v. Boch*, ES C-414/92, [1994] ECR I-2237, I-2255, t. 17. i 18.

⁵⁰ Čl. 62. - U Švedskoj sumarni postupci *betalningsföreläggande* (postupak za izdavanje platnog naloga i *handräcking* (postupak pomoći pri naplati) pojam “sud“ uključuje i *kronofogdemyndighet* (švedski ured za naplatu).

⁵¹ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 32., t. 18.

40. Za primjenu Uredbe, odnosno poglavlja III., nije bitna priroda nadležnosti suda porijekla, odnosno je li njegova nadležnost utemeljena na nekoj odredbi o nadležnosti Uredbe ili ne, niti je li tuženik imao prebivalište u državi članici ili je na neki drugi način s njom povezan. To slijedi iz odredbe članka 35. koji zabranjuje sudu kojem je podnesen zahtjev za priznanjem odnosno ovrhom da, osim u izuzetnim slučajevima, preispituje nadležnost suda porijekla.⁵²

2.2. Sud države članice

41. Uredba se odnosi samo na odluke koje je donio sud države članice. Na priznanje i ovrhu odluka koje su donijeli sudovi trećih država primjenjuju se pravila o priznanju i ovrši stranih odluka države u kojoj je zahtjev podnesen.⁵³ Ta pravila mogu biti sadržana u međunarodnoj konvenciji ili u internim pravilima. Isto tako, Uredba se ne primjenjuje na priznanje i ovrhu arbitražnih pravorijeka kao niti na odluke sudova država članica kojima se poništava, mijenja ili na neki drugi način ovršuje arbitražni pravorijek.⁵⁴ Primjena Uredbe isključena je i u odnosu na odluke crkvenih sudova i odluke međunarodnih sudova, kao npr. Europskoga suda za ljudska prava ili Europskoga suda.⁵⁵

VI. RAZLOZI ZA ODBIJANJE PRIZNANJA I OVRHE - ČL. 34. - 36.

I. Općenito

42. U skladu sa svojom osnovnom svrhom, olakšanje kretanja odluka između država članica, Uredba kao temeljno načelo, u člancima 33. i 38., određuje da se odluka na koju se primjenjuje poglavlje III. mora priznati i ovršiti u drugoj državi članici. Uredba predviđa istovjetne razloge za odbijanje priznanja i ovrhe jer se razlozi za odbijanje priznanja koji su predviđeni u člancima 34. i 35., primjenjuju i na odbijanje ovrhe. Naime, člankom 45., stavak 1. određuje se da

⁵² Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24., t. 320.

⁵³ *Owens Bank Ltd. v Fulvio Bracco and Bracco Industria Chimica SpA*, ES C-129/92 [1994] ECR I-117, I-152, t. 17. i 18.

⁵⁴ *Marc Rich & Co. AG v Società Italiana Impianti PA*, ES C-190/89 [1991] ECR I-3885, I-3900 i sl., t. 18. Wautelet, *supra* bilj. 29., čl. 32., t. 13.

⁵⁵ Wautelet, *ibid.*

sud koji odlučuje povodom pravnog lijeka protiv odluke o ovršnosti, tu odluku može odbiti ili ukinuti samo iz razloga navedenih u člancima 34. i 35.

43. Uredba taksativno navodi razloge za odbijanje priznanja i ovrhe.⁵⁶ Te razloge, zbog toga što predstavljaju izuzetke od načela slobodnog kretanja odluka, treba usko tumačiti.⁵⁷

44. Kad postoji jedan od razloga za odbijanje priznanja i ovrhe, priznanje i ovrha moraju se odbiti i sudac koji odlučuje o podnesenom zahtjevu nema nikakvu diskreciju u pogledu primjene, odnosno neprimjene tih razloga. Ako su ispunjene pretpostavke iz članaka 1. i 32. Uredbe za primjenu poglavlja III., odredbe članka 34. moraju se primijeniti i ne smiju se primijeniti odredbe autonomnoga nacionalnog prava o priznanju i ovrši stranih odluka,⁵⁸ čak ni kad su te odredbe povoljnije od odredbi Uredbe⁵⁹ jer ona kao izvor sekundarnoga europskog prava ima prednost pred odredbama autonomnoga nacionalnog prava.

45. Može li ili treba li sudac po službenoj dužnosti paziti na postojanje razloga za odbijanje priznanja i ovrhe ili tek na prigovor stranke protiv koje se priznanje i ovrha zahtijeva? Kad se radi o izvornom zahtjevu za ovrhu o kojem se odlučuje *ex parte*, članak 41. izričito zabranjuje sucu koji o tom zahtjevu odlučuje da ocjenjuje postojanje razloga za odbijanje ovrhe. Memorandum kojim je Komisija obrazložila Prijedlog Uredbe Brissel I. jasan je u odgovoru na pitanje treba li sudac kad odlučuje o podnesenom zahtjevu za priznanje i ovrhu po službenoj dužnosti ispitivati postojanje razloga za odbijanje priznanja i ovrhe predviđenih u članku 34. i izričito isključuje bilo kakvu obvezu suca u tom pogledu.⁶⁰ Ipak, postoje izuzeci zbog potrebe zaštite državnih interesa. To će biti kad je odluka čije se priznanje i ovrha zahtijeva u očitoj suprotnosti s

⁵⁶ Usp. Prijedlog Komisije COM (1999.) 348 konačno, str. 22, obrazlažući članak 41. u kojem su bili navedeni razlozi za odbijanje: "Tim člankom određuju se *jedini* razlozi zbog kojih sud koji odlučuje o prizivu može odbiti ili ukinuti odluku o ovršnosti".

⁵⁷ *Solo Kleinmotoren v Boch*, ES C-414/92, [1994] ECR I-2237, t. 20; *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 21.; *Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento*, ES C-38/98; [2000] ECR I-2973, t. 26.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 2.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 1.

⁵⁸ Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24., t. 381. - 383.

⁵⁹ STR. Francq, *Chapter III - Recognition and Enforcement - Article 34*, u: *European Commentaries on Private International Law - Brussels I Regulation*, (ur. U. Magnus i P. Mankowski), Sellier, čl. 34., t. 6.

⁶⁰ Prijedlog Komisije COM (1999.) 348 konačno, str. 21 - 22.

javnim poretkom države članice u kojoj se priznanje i ovrha zahtijeva (čl. 34. t. 1.) ili kad je pri donošenju odluke povrijeđeno pravilo o isključivoj nadležnosti (čl. 35. st. 1.).⁶¹

46. U skladu s pretpostavkom koju u korist priznanja prihvaća Uredba, teret dokaza o postojanju bilo kojeg razloga za odbijanje priznanja i ovrhe je na stranci koja se protivi priznanju.⁶²

47. U članku 34. predviđeno je nekoliko razloga za odbijanje priznanja i ovrhe. Ti razlozi odnose se na odluku čije bi priznanje bilo protivno javnom poretku države članice u kojoj se priznanje zahtijeva (2.), na povredu prava na saslušanje tuženika koji se nije upustio u postupak (3.) i na nespojive odluke (4.). Člankom 35. predviđa se zabrana preispitivanja nadležnosti suda države članice u kojoj je odluka donesena. Zabrana je relativne prirode jer je u izuzetnim slučajevima sud kojem je zahtjev podnesen tu nadležnost ipak ovlašten ispitivati (5.). Apsolutna zabrana ispitivanja meritornih utvrđenja suda porijekla određuje da se odluka čije se priznanje i ovrha zahtijeva ne smije ispitivati s obzirom na njen sadržaj ni povodom zahtjeva za priznanje (čl. 36.) niti povodom zahtjeva za ovrhu (čl. 45. st. 2.)(6.).

48. Nužnost uskog tumačenja razloga navedenih u članku 34. za sud kojem je podnesen zahtjev znači da ne može primjenjivati razloge predviđene nacionalnim pravom te da mora uzeti u obzir ograničenja koja je u svojim tumačenjima utvrdio Europski sud. Osim toga, taj sud sve te razloge treba ocjenjivati uzimajući u obzir zabranu preispitivanja merituma.⁶³ Taksativno navođenje razloga ne isključuje, međutim, primjenu uvjeta koji slijede iz pravila međunarodnoga javnog prava, prvenstveno pravila o imunitetu od suđenja i ovrhe.⁶⁴

2. Javni poredak - čl. 34. t. 1.

2.1. Općenito

49. Osnovno načelo na kojem se temelji poglavlje III. Uredbe koje uređuje pretpostavke za priznanje i ovrhu i postupak priznanja i ovrhe odluka done-

⁶¹ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 3; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 33., t. 6.

⁶² Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 8.

⁶³ Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 3.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 3a.

⁶⁴ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 33., t. 5.; R. Geimer / R. A. Schütze, *Europäisches Zivilverfahrensrecht*, 2006., čl. 34., t. 6. i 7.

senih u jednoj državi članici u drugoj državi članici jest načelo međusobnog povjerenja država članica u pravosuđe drugih država članica.⁶⁵ Pa ipak, činjenica je da ni postupovno niti materijalno pravo država članica još nije međusobno ujednačeno i stoga se ne može isključiti da bi priznanje i ovrha odluke donesene u jednoj državi članici u državi članici u kojoj se priznanje i ovrha zahtijeva moglo proizvesti učinak koji je s gledišta države priznanja i ovrhe neprihvatljiv. Zbog toga se države članice još uvijek nisu spremne odreći kontrole ispunjava li strana odluke njihove minimalne državnopravne zahtjeve.⁶⁶

50. Prema članku 34., točka 1, odnosno članku 45., stavak 1. Uredbe odluka se neće priznati i izvršiti prema poglavlju III. “ako bi priznanje bilo očito protivno javnom poretku države u kojoj se zahtijeva”. U vezi s ovom odredbom potrebno je obrazložiti pojam javnog poretka (2.2.), pretpostavke za njegovu primjenu (2.3.), te razlikovati protivnost materijalnom (2.4.) od protivnosti procesnom javnom poretku (2.5.).

2.2. Pojam

51. Od važnosti je javni poredak države u kojoj se zahtijeva priznanje i ovrha te to pravo određuje načela i pravila koja se smatraju javnim poretkom. Premda se kroz institut javnog poretka izražava nacionalno gledište, javni poredak treba promatrati i s gledišta Europske zajednice, odnosno da uključuje i načela prava Zajednice koja pripadaju “europskom javnom poretku”.⁶⁷ Prema tome, zadatak je suda države članice da štiti ne samo nacionalni javni poredak, već i europski javni poredak. Dok sudovi svake države članice s gledišta svojeg prava utvrđuju sadržaj svojega nacionalnoga javnog poretka, odnosno s gledišta europskog prava što zahtijeva europski javni poredak, granice jednog i drugog koncepta utvrđuje u svojim tumačenjima Europski sud jer se radi o tumačenju uredbe kao jednog od izvora europskog prava, a za čije je tumačenje on nadležan.⁶⁸ Europski sud, dakle ne može odrediti sadržaj pojma javnog poretka,

⁶⁵ Načelo 16. preambule Uredbe.

⁶⁶ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 4.

⁶⁷ *Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento*, ES C-38/98 [2000] ECR I-2973, t. 32.

⁶⁸ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 22.; Francq, *supra* bilj. 47., čl. 34., t. 15.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 6.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 5.; Stone, *supra* bilj. 37., str. 224.

ali može određivati granice unutar kojih se sud države članice može pozvati na institut javnog poretka radi odbijanja priznanja i ovrhe odluke suda druge države članice.⁶⁹ Zbog toga je “na nacionalnom sudu da osigura s jednakom pažnjom zaštitu prava utemeljenih na nacionalnom pravu i prava koja slijede iz prava Zajednice”.⁷⁰

52. Za primjenu članka 34., točke 1. važan je tzv. “međunarodni javni poredak” pod kojim se razumije javni poredak koji kontrolira situacije koje uključuju međunarodno obilježje pa nadzire primjenu stranog prava, stranih sudskih odluka i stranih arbitražnih pravorijeka i koji obuhvaća samo neke prisilne propise internog prava.⁷¹ Za razliku od njega tzv. unutarnji javni poredak služi za nadzor tuzemnih situacija i obuhvaća sve prisilne propise unutarnjeg prava.

53. Već je u izvještaju *Jenarda* uz Briselsku konvenciju naglašeno da institut javnog poretka može imati ulogu samo u izuzetnim slučajevima.⁷² U tekstu članka 34., točke 1. to je jasno navedeno zahtjevom da suprotnost javnom poretku mora biti “očita”. Takav stav je višekратно potvrđio i Europski sud.⁷³

54. Izuzetna primjena instituta javnog poretka reduciranog na međunarodni javni poredak znači da sud kojem je podnesen zahtjev treba ispitati hoće li priznanje dovesti do učinka u državi priznanja koji su suprotni njenom javnom poretku, a ne je li odluka koja se priznaje *per se* suprotna javnom poretku.⁷⁴ Ti učinci moraju biti određenog stupnja težine koji je neprihvatljiv što će biti u slučaju kad učinak priznanja bitno vrijeđa temeljna načela.⁷⁵ Ocjena stupnja

⁶⁹ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 23.; *Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento*, ES C-38/98 ; [2000] ECR I-2973, t. 28.

⁷⁰ *Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento*, ES C-38/98; [2000.] ECR I-2973, t. 32.

⁷¹ K. Sajko, *Međunarodno privatno pravo*, IV. izd., Zagreb, Narodne novine d. d., 2005., str. 252.

⁷² Izvještaj *Jenard*, str. 44.

⁷³ *Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg*, ES 145/86 [1988] ECR 645, t. 21.; *Bernardus Hendrikman i Maria Feyen v Magenta Druck & Verlag GmbH*, ES C-78/95 [1996] ECR I-4943, t. 23.; *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 21.; *Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento*, ES C-38/98 ; [2000] ECR I-2973, t. 26.

⁷⁴ Izvještaj *Jenard*, str. 44; *Leible*, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 8.; *Kropholler*, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 10.

⁷⁵ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 37.; *Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento*, ES C-38/98 ; [2000] ECR I-2973, t. 30.

težine ovisit će o tome ima li predmet usku vezu s državom članicom u kojoj je podnesen zahtjev za priznanje i s njezinim pravom (*Inlandsbeziehung*).⁷⁶ Što je veza uža, to ima više razloga za pozivanje na institut javnog poretka i obrnuto. Zbog toga je ispitivanje suprotnosti javnom poretku *questio facti*, pitanje ovisno o svakom konkretnom slučaju posebno.⁷⁷

55. Neovisno o tome, određuje li se javni poredak s gledišta nacionalnog prava ili s gledišta europskog prava obuhvaća i materijalni i procesni javni poredak.⁷⁸ Materijalni javni poredak obuhvaća i kolizijsko i materijalno pravo. Prema tome, priznanje se može odbiti ako bi se priznanjem odluke povrijedila temeljna načela međunarodnoga privatnog prava ili materijalnog prava uključujući i pravo Zajednice i procesnog prava.

2.3. Pretpostavke za primjenu

56. Pretpostavke za primjenu javnog poretka, neovisno o tome radi li se o materijalnom ili procesnom javnom poretku, određuje nacionalno pravo, a Europski sud nadzire primjenu tog instituta određujući njegove granice. S obzirom na to da se razlozi koje Uredba predviđa za odbijanje priznanja i ovrhe međusobno ne preklapaju jer svaki ima vlastito polje primjene,⁷⁹ na primjenu javnog poretka može se pozvati samo onda kada se ne može primijeniti neki drugi *poseban* razlog za odbijanje priznanja i ovrhe, određen u članku 34. točke 2. - 4., kao i razlog iz članka 35.⁸⁰ To je u skladu s načelom *lex specialis derogat lex generalis*.⁸¹ Javni poredak je, dakle, posljednja linija obrane nacionalnog prava od njemu neprihvatljivih učinaka primjene stranog prava. Nemogućnost pozivanja na javni poredak, ako je moguće pozvati se na neki drugi razlog, odnosno načelo supsidijarnosti u primjeni javnog poretka prihvatio je i Europski sud koji je isključio primjenu točke 1. ako se mogu primijeniti točka 2. ili točka 3. članka 34.⁸² To znači da se na točku 1. članka 34. o protivnosti javnom poretku kad

⁷⁶ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 18.

⁷⁷ Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 18.

⁷⁸ Francq, *ibid.*; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 12.

⁷⁹ Briggs / Reese, *supra* bilj. 24., str. 440, t. 7.12.

⁸⁰ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 7.; Schlosser, *supra* bilj. 21., čl. 34. - 36., t. 2.

⁸¹ Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 19.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 12.

⁸² *Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg*, ES 145/86 [1988] ECR 645, t. 21.; *Bernardus Hendrikman i Maria Feyen v Magenta Druck & Verlag GmbH*, ES C-78/95 [1996] ECR I-4943, t. 23.

se radi o povredi načela saslušanja stranaka, na koju se odnosi točka 2. članka 34., može pozvati tek ako je ta povreda učinjena u nekom kasnijem stadiju postupka. Tako se dužnik ne bi, na temelju točke 2. članka 34., mogao pozvati na to da mu nije bilo moguće uložiti žalbu protiv strane odluke zbog toga što mu je ona dostavljena samo na jeziku države odluke, već samo na temelju točke 1. članka 34. jer se radi o mogućoj povredi načela saslušanja stranaka počinjenoj ne prilikom pokretanja postupka, već u kasnijoj fazi postupka.⁸³ Nadalje, neki razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe mogu se primijeniti samo ako su ispunjene pretpostavke za njihovu primjenu, kao što je to npr. izuzetna mogućnost ispitivanja nadležnosti suda države članice porijekla predviđena u članku 35. Ako pretpostavke za to izuzetno ispitivanje nisu ispunjene, ne može se nenadležnost ispitivati s gledišta članka 34. točka 1, jer Uredba izričito određuje da odredbe o nadležnosti ne spadaju pod javni poredak (čl. 35. st. 3).⁸⁴

57. Potreba samo izuzetne primjene instituta javnog poretka znači da točku 1. članka 34. treba usko tumačiti.⁸⁵ Razlog za pozivanje na javni poredak su samo neprihvatljive povrede unutarnjeg prava. Do primjene odredbe o javnom poretku, prema tumačenju Europskoga suda u predmetu *Dieter Krombach v André Bamberski*

“može doći u obzir samo onda ako je priznanje i ovrha odluke donesene u jednoj državi članici u neprihvatljivoj protivnosti s pravnim poretkom države u kojoj se ovrha zahtijeva jer vrijedna bitna temeljna načela. Kako bi se poštivala zabrana bilo kakvog preispitivanja strane odluke s obzirom na njezin sadržaj mora se kod te protivnosti raditi o očitoj povredi bitnog pravila pravnog poretka države ovrhe ili prava koje se u tom pravnom poretku priznaje kao temeljno pravo.”⁸⁶

To tumačenje primjenjuje se kao općeniti okvir i na materijalni i na procesni javni poredak.

58. Osim zaštite temeljnih načela određenoga pravnog poretka, pri čemu se treba uzeti u obzir jačinu veze predmeta s državom priznanja i ovrhe, treba voditi posebno računa i o procesnim jamstvima koje pruža članak 6. Europske

⁸³ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 8.

⁸⁴ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 31.; Francq, *supra* bilj. 47., čl. 34., t. 19.

⁸⁵ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 9.

⁸⁶ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 37.; *Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento*, ES C-38/98 [2000] ECR I-2973, t. 30.

konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda,⁸⁷ na temelju kojeg Europski sud kao jedno od osnovnih načela prava Zajednice izdvaja da svatko ima pravo na pravično suđenje.⁸⁸ Člankom 6., stavak 2. Ugovora o Europskoj uniji određeno je da Unija poštuje osnovna prava koja jamči Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda jer ona proizlaze iz ustavne tradicije država članica i općih načela prava Zajednice. No, samo kršenje temeljnih prava nije dovoljno za primjenu točke 1. članka 34, već ono mora dovesti do očite protivnosti javnom poretku države priznanja i ovrhe.⁸⁹

59. Kriterij da se mora raditi o neprihvatljivoj protivnosti s pravnim poretkom države u kojoj se priznanje i ovrha zahtijeva da bi se uskratilo priznanje i ovrha, treba na jednak način primijeniti i kad se radi o protivnosti europskom javnom poretku. Sama pogrešna primjena europskog prava ne znači da je odluka protivna europskom javnom poretku. Priznanje i ovrha može se odbiti samo ako bi priznanje dovelo do grubog kršenja osnovnih načela prava Zajednice. U tom smislu treba tumačiti stav koji je zauzeo Europski sud kako se ne može isključiti da bi pogrešna primjena članka 81. UEZ-a mogla dovesti do povrede javnog poretka,⁹⁰ u kojem slučaju prekogranično priznanje i ovrha ne bi bili mogući.

60. Trenutak u kojem se ocjenjuje protivnost javnom poretku je trenutak odlučivanja o priznanju, a ne trenutak donošenja odluke čije se priznanje zahtijeva.⁹¹

2.4. Materijalni javni poredak

61. U materijalnopravnom području primjene Uredbe, a to su građanski i trgovački predmeti, razlike između država članica su neznatne i vrlo rijetko

⁸⁷ *Johnston v Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary*, ES 222/84 [1986] ECR I 1651, t. 18.

⁸⁸ *Baustahlgewebe v Commission*, ES C-185/95 P [1998] ECR I-8417 t. 20. i sl.; *Niederlande und Van der Wal v Commission*, ES C-174/98 P i C-189/98 P [2000] ECR I-1, t. 17; *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 26.

⁸⁹ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 11.

⁹⁰ *Eco Swiss China Time v Beneton International Ltd* [1999] ECR I-3055, t. 39. i 41; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 12.

⁹¹ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 10.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 8.; Geimer/Schütze, *supra* bilj. 64., čl. 34., t. 39.

moгу biti razlog za povredu javnog poretka. Ako se ovome doda zabrana preispitivanja odluke s obzirom na njezin sadržaj, jasno je da ne može biti puno primjera za povredu materijalnoga javnog poretka.

62. Ističe se da se prema Uredbi sama činjenica da je sud države članice porijekla pri odlučivanju primijenio kolizijsko pravilo različito od onog koje bi primijenio sud države članice u kojoj je podnesen zahtjev ne smatra se protivnom javnom poretku i samim time ne predstavlja razlog za odbijanje priznanja i ovrhe.⁹² Ipak, pozivom na citirani opći okvir za ocjenu protivnosti javnom poretku, u izuzetnim slučajevima, protivnost temeljnim načelima međunarodnoga privatnog prava države članice u kojoj je podnesen zahtjev, mogla bi dovesti do odbijanja priznanja i ovrhe. Autori koji dopuštaju takvu mogućnost smatraju da do protivnosti javnom poretku može doći zbog neprimjene posebne vrste pravila unutarnjeg prava tzv. pravila neposredne primjene ili međunarodno prisilnih pravila (*lois d'application immediate, Exklusivnormen, directly applicale rules, norme di applicazione necessaria, internationally mandatory rules; overriding mandatory provisions*).⁹³ Radi se o pravilima unutarnjeg prava koje određena država smatra ključnim za zaštitu svojih javnih interesa - političkih, društvenih ili ekonomskih - u toj mjeri da se ta pravila primjenjuju na svaku situaciju koja ulazi u njihovo polje primjene, neovisno o tome koje je pravo za tu situaciju mjerodavno prema kolizijskim pravilima te države.⁹⁴ A takvih pravila ima npr. u području zaštite tržišnog natjecanja, koje ulazi u polje primjene Uredbe *ratione materiae*.⁹⁵ Ako se u stranoj odluci nije primijenilo pravilo neposredne primjene prava države u kojoj se priznanje zahtijeva, moglo bi se pozivom na protivnost javnom poretku države priznanja, uskratiti priznanje. Međutim, ako se ni primjenom pravila neposredne primjene ne bi došlo do drugačijeg rezultata, priznanje se ne bi moglo odbiti.⁹⁶

⁹² Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 25.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 19.

⁹³ Sajko, *supra* bilj. 71., str. 273 - 276.

⁹⁴ Usp. čl. 9. st. 1. Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskoga parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2008. o pravu mjerodavnom za ugovorne obveze (Rim I) (Sl. l. L 177, 4. 7. 2008., str. 6.).

⁹⁵ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 12. i 17.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 19.; Geimer/Schütze, *supra* bilj. 64., čl. 34., t. 18. U njemačkom pravu tržišnog natjecanja prihvaćen je jedinstven stav da se strane odluke koje nisu primijenile njemačko pravo na tržišno natjecanje koje ima učinak u Njemačkoj ne smiju priznati zbog suprotnosti njemačkom javnom poretku. Ovi autori zapravo smatraju javni poredak u stadiju priznanja i ovrhe kao sredstvo za primjenu nacionalnih pravila neposredne primjene. O kritici tog stava v. Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 25.

⁹⁶ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 19.

63. U vezi s ispitivanjem postoji li neprihvatljiva protivnost s materijalnim pravilima unutarnjeg prava koja bi opravdavala odbijanje priznanja i ovrhe pozivom na odredbu o javnom poretku, Europski sud je u predmetu *Krombach v Bamberski* zauzeo stav da zabrana preispitivanja odluke s obzirom na njezin sadržaj, koja je predviđena u člancima 36. i 45., stavak 2,

“zabranjuje sudu kojem je podnesen zahtjev za ovrhu da odbije priznanje i ovrhu odluke samo iz razloga što postoji razlika između pravnih pravila koja je primijenio sud porijekla i onih koja bi bio primijenio sud države u kojoj se zahtijeva ovrha da je on odlučivao o sporu.”⁹⁷

64. Prema tome sud države članice u kojoj se priznanje i ovrha zahtijeva ne može odbiti priznanje i ovrhu pozivom na protivnost javnom poretku samo zbog činjenice što smatra da bi, u slučaju da je on odlučivao u predmetu, na temelju prisilnih propisa domaćeg prava došao do materijalnopravnog rezultata različitog od onog do kojeg je došao strani sud. To bi nadilazilo navedene okvirne granice nadzora javnog poretka koje je Europski sud odredio, prema kojima se samo učinak priznanja i ovrhe, a ne sama odluka, ocjenjuje s obzirom na osnovna načela države u kojoj je zahtjev za priznanje podnesen i protivnost mora predstavljati očitu povredu bitnog pravila pravnog poretka te države ili nekog prava koje se u njoj priznaje kao temeljno pravo. Mora se raditi o tome da je učinak primjene stranog prava suprotan osnovnim pravnim načelima pravnog poretka države priznanja i ovrhe i načelu pravičnosti koje je u njima sadržano, pa da je zbog toga priznanje takve odluke s unutarnjeg gledišta za taj pravni poredak neprihvatljivo.⁹⁸ U skladu s time u predmetu *Renault v Maxicar* Europski sud je prihvatio stav da se na javni poredak ne može pozvati ni zato što odluka, čije se priznanje i ovrha zahtijeva, sadrži navodnu povredu prava Zajednice, npr. zbog zakonitosti prava na dizajn rezervnih dijelova kao isključivog prava intelektualnog vlasništva, u odnosu na članke 28-30 (zabrana količinskih ograničenja uvoza ili izvoza kao protivnih slobodi kretanja roba) ili članak 82. (zabrana zloupotrebe vladajućeg položaja - povreda slobode tržišnog natjecanja) UEZ-a. Prema tumačenju Suda, sud koji odlučuje o ovrsi ne može odbiti priznanje odluke “samo iz razloga što on smatra da je nacionalno pravo ili pravo Zajednice (nap. H. S.) u odluci pogrešno primijenjeno. Upravo suprotno, treba poći od toga da sustav pravnih lijekova u svakoj državi članici, zajedno s postupkom prethodnog odlučivanja predviđenom u članku 234. Ugovora, pruža

⁹⁷ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 36.

⁹⁸ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 20.

pojedincima dovoljnu zaštitu.”⁹⁹ Mora, dakle, postojati posebno teška povreda nacionalnog prava ili prava Zajednice. Sama navodna povreda ni nacionalnog prava niti prava Zajednice ne smatra se protivnom javnom poretku države u kojoj je podnesen zahtjev za priznanje i ovrhu, odnosno razlogom za primjenu članka 34., točke 1. Uredbe.¹⁰⁰

65. Odlukom u predmetu *Renault v Maxicar* “Europski sud uspostavio je jednakost između nacionalnog i prava Zajednice kao sastavnih dijelova javnog poretka u okviru značenja članka 34, točka 1. Uredbe.”¹⁰¹ Ta odluka i odluka u predmetu *Krombach v Bamberski* primjer su za okvirno načelo koje je sud utvrdio, a to je da učinak priznanja i ovrhe, a ne pravni stav koji je zauzeo sud porijekla prilikom donošenja odluke, mora predstavljati neprihvatljivu povredu osnovnih načela države u kojoj se priznanje i ovrha zahtijeva.

66. U skladu s obrazloženom linijom logičkog promišljanja i zaključivanja u tumačenju utjecaja zabrane preispitivanja odluke s obzirom na njen sadržaj na mogućnost da navodna pogrešna primjena prava predstavlja povredu javnog poretka države u kojoj se zahtijeva priznanje i ovrha, Europski sud protumačio je utjecaj te zabrane na ovlast suda koji odlučuje o zahtjevu da preispituje činjenična i pravna utvrđenja suda porijekla. Europski sud smatra da “zabrana preispitivanja odluke s obzirom na njezin sadržaj sprečava sud koji odlučuje o priznanju i ovrši da preispituje točnost utvrđenja suda države članice porijekla u pogledu prava i činjenica”.¹⁰² To u odnosu na javni poredak znači da se on ne može koristiti za nadzor i provjeru pravnih i činjeničnih utvrđenja suda koji je odluku donio.

67. Iz sudske prakse,¹⁰³ kao primjere protivnosti materijalnom javnom poretku, izdvajamo: odluka koja je donesena unatoč postojanju ugovora o arbitraži,¹⁰⁴ korištenje načina za obračun odvjjetničkih troškova ili štete koji je različit ili nepoznat u državi u kojoj je podnesen zahtjev za priznanje i ovrhu¹⁰⁵ i odbijanje prijeloja¹⁰⁶.

⁹⁹ *Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento*, ES C-38/98 [2000] ECR I-2973, t. 33; Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 23.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 9.

¹⁰⁰ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 21.

¹⁰¹ Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 24.

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ Primjeri sudske prakse prema Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 33.

¹⁰⁴ *Zellner v Philipp Alexander Securities and Futures Limited* [1997] I.L.Pr. 730 (Q.B.D.); Trib. civ. Liège Act. Dr. 1996., 80.

¹⁰⁵ BGHZ 75, 167; Casstr. RCDIP 74 (1985.), 131 s napomenom *Mezger*.

¹⁰⁶ Trib. civ. Bruxelles Pastr. belge 1987., III, 80.

2.5. Procesni javni poredak

68. Na pitanje može li se pozivom na članak 34., točku 1. provjeravati strani postupak u kojem je donesena odluka čije se priznanje i ovrha zahtijeva, odgovorio je, u velikoj mjeri, Europski sud u predmetu *Krombach v Bamberski*. Činjenično i pravno stanje u tom predmetu bilo je sljedeće. Odlukom francuskog suda donesenom u kaznenom postupku g. Krombach bio je proglašen krivim za ubojstvo djevojke Kalinke Bamberski. U adhezijskom građanskom postupku francuski kazneni sud, koji je utemeljio svoju nadležnost na činjenici da je ubijena bila francuska državljanka, osudio je g. Krombacha na naknadu štete. Posebnost je bila u tome što g. Krombach nije sudjelovao ni u glavnom kaznenom ni u građanskom postupku koji je bio pridružen kaznenom postupku, premda je bio uredno pozvan, te mu je, zbog toga što je bio strani državljanin i optužen za namjerno učinjeno kazneno djelo, a nije se osobno odazvao, bilo zabranjeno da ga zastupa odvjetnik. G. Bamberski je pred njemačkim sudom postavio zahtjev za priznanje i ovrhu francuske odluke o naknadi štete koja je bila donesena u pridruženom građanskom postupku. Predmet je završio pred njemačkim Saveznim sudom koji je pred Europskim sudom pokrenuo postupak prethodnog odlučivanja te mu postavio dva pitanja. Prvo, može li se odbiti ovrha pozivom na članak 34., točku 1. zato što je sud porijekla utemeljio svoju nadležnost na državljanstvu žrtve, razlogu koji je sličan onim razlozima koji su zabranjeni na temelju članka 3, stavak 2. Uredbe?¹⁰⁷ Drugo, je li javni poredak povrijeđen u slučaju kada je tuženiku u državi porijekla uskraćeno pravo da ga odvjetnik zastupa u postupku?¹⁰⁸ Na prvo pitanje Europski sud je odgovorio negativno, odnosno potvrdio je da se razlog javnog poretka ne može koristiti za preispitivanje nadležnosti suda porijekla.¹⁰⁹ U odgovoru na drugo pitanje, prvo

¹⁰⁷ Članak 3.

1. Osobe koje imaju prebivalište na području jedne države članice mogu biti tužene pred sudovima druge države članice samo na osnovi odredaba iz odjela 2. - 7. ovog poglavlja.

2. Osobito se na njih ne primjenjuju pravila unutrašnjeg prava o nadležnosti utvrđena u Dodatku I.

U Dodatku I, kao pravila francuskog prava na koja se odnosi čl. 3., st. 2. Uredbe, navedeni su čl. 14. i 15. francuskoga Građanskog zakonika koji su primjer pravila o eksorbitantnoj nadležnosti.

¹⁰⁸ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 17.

¹⁰⁹ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 34.

je izrazio načelni okvirni stav da protivnost javnom poretku zahtijeva tešku povredu pravila ili načela koja se u državi u kojoj se priznanje i ovrha zahtijeva smatraju temeljnim, zatim utvrdio da je izvan svake sumnje da pravo na obranu predstavlja temeljno načelo utvrđeno ustavima država članica i potvrđeno od Europskoga suda za ljudska prava te zauzeo stav da “odbijanje da se sasluša obrana osobe koja nije prisutna na suđenju predstavlja očitu povredu temeljnih prava”.¹¹⁰ Nakon toga je izrazio gledište da je pozivanje na javni poredak

“moguće u izuzetnim slučajevima kada su jamstva predviđena u zakonodavstvu države porijekla i u Konvenciji sama bila nedovoljna da zaštite tuženika od očite povrede njegovog prava na obranu pred sudom porijekla, kako ga priznaje Europski sud za ljudska prava”.¹¹¹

69. U skladu s tim tumačenjem, sve one pretpostavke koje Europski sud za ljudska prava smatra nužnim za pravičan postupak, a koje se ne mogu provjeriti na temelju članka 34., točka 2. Uredbe, ulaze u područje primjene točke 1. članka 34., odnosno mogu se smatrati povredom javnog poretka. Prema tome, na taj način moguća je opća kontrola poštivanja prava na obranu.¹¹²

70. Iz obrazloženog, međutim, ne slijedi da je prema Uredbi moguća neograničena provjera stranog postupka. Opći okvir za pozivanje na javni poredak kao razlog za odbijanje priznanja i ovrhe, onako kako ga je protumačio Europski sud, primjenjuje se i na procesni javni poredak.¹¹³ To znači da se samo zbog toga što su primijenjena procesna pravila koja su različita od prisilnih procesnih pravila države u kojoj se zahtijeva priznanje i ovrha ne može odbiti priznanje i ovrha strane odluke zbog protivnosti javnom poretku države priznanja i ovrhe. Priznanje i ovrha strane odluke može se odbiti samo ako je ona donesena u postupku koji u tolikoj mjeri odstupa od osnovnih procesnih načela države priznanja i ovrhe da se ta odluka s gledišta pravnog poretka države priznanja i ovrhe ne može smatrati da je donesena na pravno uređen način.¹¹⁴ Prema tome, sama činjenica da su u postupku u kojem je odluka donesena primijenjena procesna pravila koja su različita od procesnih pravila koja su na snazi u državi priznanja i ovrhe, ne može dovesti do neprihvatljive protivnosti osnovnim procesnim načelima države priznanja i ovrhe. Mora se doista doka-

¹¹⁰ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 40.

¹¹¹ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 44.

¹¹² Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24., t. 403.

¹¹³ *V. supra* t. 57.

¹¹⁴ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 13.

zati povreda osnovnih procesnih jamstava da bi se radilo o protivnosti javnom poretku.¹¹⁵ U pravilu protivnost javnom poretku, dakle, ne proizlazi iz stranih procesnih pravila, već iz činjenice da je sudac države porijekla svoja procesna pravila očito grubo zloupotrijebio i povrijedio neko osnovno procesno načelo države priznanja i ovrhe.¹¹⁶

71. U osnovna procesna načela ulaze načelo neovisnosti i nepristranosti suda, načelo saslušanja stranaka, načelo jednakog tretmana stranaka, pravo na pravičan postupak i sl. Povreda načela saslušanja stranaka može dovesti do protivnosti javnom poretku samo ako je do nje došlo nakon pokretanja postupka. Inače je to poseban razlog za uskratu priznanja i ovrhe predviđen u članku 34., točka 2. U okviru prava na pravičan postupak koje jamči članak 6. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda kao osnovno procesno jamstvo smatra se i pravo na opunomoćenika po službenoj dužnosti.

72. Stranka protiv koje se priznanje i ovrha zahtijeva trebala bi prigovoriti već u postupku u kojem je odluka donesena postojanje procesnih povreda, odnosno zbog povrede procesnih pravila izjaviti odgovarajući pravni lijek u državi odluke, da bi se u postupku priznanja i ovrhe mogla pozvati na protivnost procesnom javnom poretku države priznanja i ovrhe.¹¹⁷ Na jednak način stranka bi trebala postupiti ako je odluka donesena na dolozni ili prijeverni način.¹¹⁸

73. Nacionalna sudska praksa je vrlo restriktivna u primjeni članka 34., točke 1. s gledišta procesnopravnoga javnog poretka. Primjeri iz sudske prakse¹¹⁹ pokazuju da kao protivnost javnom poretku nisu ocijenjeni ni različitosti u sastavu suda,¹²⁰ ni nepostojanje jedne instance za podnošenje pravnog lijeka,¹²¹ ni nedostatak upute o pravnom lijeku,¹²² ni osuda tuženika da plati troškove odvjetnika tužitelja,¹²³ ni uvjetovanost pravnog lijeka prethodnim ispunjavanjem napadane odluke prije pravomoćnosti,¹²⁴ ni određivanje privremene mjere

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 14.

¹¹⁷ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 18.

¹¹⁸ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 19.

¹¹⁹ Primjeri sudske prakse prema Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 33. i Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 15.

¹²⁰ OLG Saarbrücken 3. 8. 1987., NJW 1988., str. 3100.

¹²¹ OLG Stuttgart 15. 5. 1997., NJW-RR 1998., str. 280; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 17.

¹²² Casstr. RCDIP 86 (1997.), 85 s komentarom *Muir Watt*.

¹²³ Hof Gent Pastr. belge 1989., III 162.

¹²⁴ Cassaz. 3. 3. 1999. Giust. Civ. [1999] I 3009 - 3012 s napomenom *Simone*.

znatno strože od one moguće po domaćem pravu,¹²⁵ ni mogućnost ispravljanja nepravilnosti koja je od početka utjecala na postupak,¹²⁶ kao ni razlika u opsegu materijalne pravomoćnosti.¹²⁷ U francuskoj sudskoj praksi prihvaćen je stav, koji je u komentarima vrlo osporavan, prema kojem se smatra da postoji protivnost francuskom javnom poretku ako odluka nema obrazloženje a nisu priloženi prilozi koji bi mogli nadomjestiti nepostojeće obrazloženje.¹²⁸ Problem je u tome što nedostatak obrazloženja može dovesti do nemogućnosti ispitivanja postoje li pretpostavke za odbijanje priznanja i ovrhe.

3. Povreda prava na saslušanje tuženika koji se nije upustio u postupak - čl. 34. t. 2.

3.1. *Općenito*

74. Prema članku 34., točka 2. i članku 45., stavak 1. Uredbe priznanje i ovrha moraju se odbiti ako tuženiku koji se nije upustio u postupak nije pravilno dostavljen podnesak kojim se započeo postupak ili ekvivalentni podnesak, ili mu takav podnesak nije tako pravovremeno dostavljen da bi se mogao braniti, osim ako je tuženik propustio započeti postupak za podnošenje pravnog lijeka protiv odluke, iako mu je to bilo moguće.

75. Ta odredba odnosi se prvenstveno na priznanje i ovrhu odluka donesenih zbog izostanka i njome se želi u stadiju priznanja i ovrhe zaštititi posebno pravo tuženika na saslušanje (eng. *right to a fair hearing*; njem. *rechtliches Gehör*; fran. *droit de la défense*) i to onog tuženika koji se nije upustio u postupak, odnosno njegovo pravo na obranu koje mu je povrijeđeno u postupku porijekla,¹²⁹ s time što mu podnesak kojim je započeo postupak ili ekvivalentni podnesak nije dostavljen ili nije pravovremeno dostavljen na način da se pripremi za

¹²⁵ OLG Hamm RIW 1985., str. 973 s napomenom *Linke*.

¹²⁶ CA Paris RCDIP 84 (1995.), str. 573 s napomenom *Kessedijan*; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 16.

¹²⁷ OLG Hamm IPRax 1998., str. 203 s napomenom *Geimer*, potvrđeno BGH IPRax 2000., str. 205.

¹²⁸ Casstr. 17. 5. 1978. Clunet 1979., str. 380 s napomenom *Holleaux*. Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24., t. 405.

¹²⁹ Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 36.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 22.; Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24., t. 409.

obranu. Pravo tuženika na saslušanje u postupku treba se poštivati, pa ako u postupku u kojem je strana odluka donesena tuženiku nije bilo omogućeno da iznese svoju obranu, takva odluka neće se priznati.

76. Zbog postojanja te odredbe, opći (procesni) javni poredak predviđen kao razlog za odbijanje priznanja i ovrhe u točki 1. članka 34., može se, kad se radi o povredi prava na obranu, primijeniti samo ako je to pravo povrijeđeno u kasnijem stadiju postupka, dakle samo izuzetno i podredno, kad pretpostavke iz točke 2. članka 34. nisu ispunjene.¹³⁰ Točka 2. usmjerena je isključivo na okolnosti koje omogućuju tuženiku obranu pred sudom porijekla u trenutku pokretanja postupka. Ako je u kasnijem stadiju postupka povrijeđeno pravo tuženika na saslušanje, npr. nije mu dostavljena preinačena tužba, tada takva povreda ulazi u polje primjene točke 1. članka 34., odredbe o procesnom javnom poretku.¹³¹

77. Za primjenu ove odredbe nije bitno radi li se o prekograničnoj dostavi podneska kojim je započeo postupak ili ekvivalentnog podneska, odnosno nije bitno dostavlja li se taj podnesak u tuzemstvo ili inozemstvo.¹³²

78. Svrha je odredbe iz točke 2. zaštita tuženika, pa je stoga treba promatrati kao nadopunu članka 26. koji se nalazi u poglavlju II. a koje sadrži odredbe o međunarodnoj nadležnosti sudova država članica. Članak 26. propisuje posebno postupanje suda prije donošenja odluke u slučaju kad se tuženik nije upustio u postupak.¹³³ Premda su ove dvije odredbe po zaštitnoj ulozi međusobno

¹³⁰ Francq, *ibid.*; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 15. i 22.

¹³¹ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 7. i 24.; Schlosser, *supra* bilj. 21., čl. 34. - 36., t. 9.

¹³² Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 25.

¹³³ Članak 26.

1. Ako je tuženi koji ima prebivalište u jednoj državi članici tužen pred sudom druge države članice pa se ne upusti u postupak, sud se treba po službenoj dužnosti proglasiti nenadležnim, osim ako se njegova nadležnost temelji na odredbama ove Uredbe.

2. Sud prekida postupak tako dugo dok ne utvrdi da je tuženome bilo moguće podnesak kojim se pokreće postupak odnosno ekvivalentni podnesak tako pravovremeno primiti da je mogao pripremiti obranu, ili da su u tu svrhu poduzete sve potrebne mjere.

3. Članak 19. Uredbe Vijeća br. 1348/2000. od 29. svibnja 2000. o dostavi u državama članicama sudskih i izvansudskih isprava u građanskim i trgovačkim predmetima primjenjuje se umjesto stavka 2., ako podnesak kojim se pokreće postupak ili ekvivalentni podnesak treba poslati na osnovi ove Uredbe iz jedne države članice u drugu državu članicu.

4. Ako se ne primjenjuju odredbe Uredbe br. 1348/2000., primjenjuje se članak 15. Haške konvencije od 15. studenoga 1965. o dostavi u inozemstvo sudskih i izvansudskih

povezane, treba istaći da prvo, između njih postoji bitna razlika, i drugo, one se primjenjuju samostalno, neovisno jedna od druge. Razlika između ove dvije odredbe je u tome što se člankom 26. zaštićuje samo tuženik koji ima prebivalište na području države članice, dok članak 34., točka 2. ima širu primjenu, odnosno štiti svakog tuženika neovisno o tome gdje ima prebivalište.¹³⁴ Ta razlika slijedi iz razlike koja postoji između dva poglavlja u kojima se te odredbe nalaze. Naime, poglavlje III., za razliku od poglavlja II., primjenjuje se na sve odluke donesene u državi članici, neovisno o tome gdje je prebivalište tuženika. Za primjenu poglavlja II. potrebno je da tuženik ima prebivalište u državi članici. Prema stavu Europskoga suda za ocjenu je li podnesak kojim se započeo postupak ili ekvivalentni postupak valjano dostavljen nadležni su i sud države članice porijekla i sud države članice u kojoj je podnesen zahtjev za priznanje i ovrhu.¹³⁵ Ti sudovi su u svojoj ocjeni samostalni, pa sud države priznanja i ovrhe nije vezan ranijom ocjenom suda porijekla i može, premda je sud porijekla zaključio da je podnesak valjano dostavljen, zaključiti suprotno, odnosno da podnesak nije valjano dostavljen.¹³⁶

79. U članku 34. točka 2. polazi se od pretpostavke da je postupak u državi porijekla u načelu kontradiktorni postupak te da je sud ovlašten donijeti odluku i u slučaju da se tuženik nije upustio u postupak, usprkos pravovremenom i sadržajno obrazloženom pozivu.¹³⁷ Prema stavu Europskoga suda zauzetom u predmetu *Bernard Denilauler v SNC Couchet Frères* ne odnosi se na odluke koje su po unutarnjem pravu države članice u kojoj je odluka donesena donesene *ex parte* i koje se namjeravaju ovršiti prije nego što su dostavljene stranci protiv koje su usmjerene jer se poglavlje III. ne odnosi na te odluke.¹³⁸ Takve su na primjer *ex parte* odluke o privremenim mjerama, uključujući zaštitne mjere (čl. 31.).

isprava u građanskim i trgovačkim predmetima, ako podnesak kojim se pokreće postupak ili ekvivalentni podnesak treba biti poslan na osnovi te Konvencije.

¹³⁴ Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 37.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 25.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 24.; Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24., t. 411.

¹³⁵ *Pendy Plastic Products BV v Pluspunkt Handelsgesellschaft mbH*, ES 228/81 [1982] ECR 2723, t. 13.

¹³⁶ *Ibid.*; Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24., t. 415.; Stone, *supra* bilj. 37., str. 230 - 231.

¹³⁷ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 26.

¹³⁸ *Bernard Denilauler v SNC Couchet Frères*, ES 125/79 [1980] ECR 1533, 1571, t. 18.; *Mærsk Olie & Gas A/S v Frima de Haan en W. de Boer*, ES C-39/02, [1991] ECR I-9657. t. 50. V. *supra* t. 34.; Stone, *supra* bilj. 37., str. 230.

3.2. Podnesak kojim je započeo postupak ili ekvivalentni postupak

80. Podnesak kojim je započeo postupak ili ekvivalentni podnesak jest, prema tumačenju koje je Europski sud zauzeo u predmetu *Hengst Import BV v Anna Maria Campese*,

“podnesak ili podnesci koji su valjano i pravovremeno dostavljeni tuženiku kako bi mu se omogućilo da iznese svoja prava prije donošenja ovršne odluke u državi porijekla”.¹³⁹

81. Iz te definicije slijedi da se podnesci koji su dostavljeni kasnije u postupku, kao i podnesci kojima su pokrenuti postupci u kojima sudjeluje samo jedna stranka,¹⁴⁰ ne smatraju podnescima kojima započinje postupak. Međutim, ako se postupak u kojem sudjeluje samo jedna stranka može preoblikovati u postupak u kojem sudjeluju dvije stranke, i to tako da tuženik poduzme određene procesne radnje nakon što je obaviješten o pokretanju postupka, pa ako se tuženik tim svojim pravom ne koristi i zbog toga ne iskoristi mogućnost da se upusti u postupak i pripremi svoju obranu, podnesak kojim je postupak pokrenut *ex parte* smatra se podneskom kojim je započeo postupak. To će biti u slučaju kad tužitelj zahtijeva izdavanje platnog naloga koji se izdaje bez obavješćavanja tuženika o tom zahtjevu, s time da tuženik ima pravo prigovora protiv platnog naloga, pa ako prigovori postupak se pretvara u redovni kontradiktorni parnični postupak. Ako tuženik ne prigovori, tužitelj može tražiti donošenje rješenja o ovrši. Zahtjev za izdavanje platnog naloga u tom slučaju smatrat će se podneskom kojim je započeo postupak. Rješenje o ovrši ne smatra se podneskom kojim je započeo postupak, već odlukom u smislu članka 32. Uredbe, dakle odlukom čije se priznanje i ovrha može zahtijevati u drugoj državi članici.¹⁴¹

82. Podnesak kojim je započeo postupak mora sadržavati podatke o najvažnijim elementima tužbenog zahtjeva.¹⁴² Tim podneskom treba se tuženika upoznati s osnovnim elementima spora, tako da je on, na temelju podataka iz podneska, u mogućnosti odlučiti hoće li se upustiti u postupak ili ne. On treba sadržavati kratak opis tužbenog zahtjeva, no ne i njegovu točnu visinu. Dovoljno je da tuženik može na temelju podataka iz podneska zaključiti koju

¹³⁹ *Hengst Import BV v Anna Maria Campese*, ES C-474/93 [1995] ECR I-2113, t. 19.

¹⁴⁰ *Bernard Denilauler v SNC Couchet Frères*, ES 125/79 [1980] ECR 1533, 1571, t. 17.

¹⁴¹ *Peter Klomps v Karl Michel*, ES C-166/80 [1981] ECR 1593, t. 9. i 11.

¹⁴² *Völker Sonntag v Hans Waidmann, Elisabeth Waidmann i Stefan Waidmann*, ES C-172/91 [1993] ECR I-1963, t. 39; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 30.

visinu tužbenog zahtjeva može očekivati, odnosno da je tužbeni zahtjev u dovoljnoj mjeri individualiziran¹⁴³.

83. Koji podnesak je podnesak kojim započinje postupak ili ekvivalentni podnesak, određuje se po pravu države porijekla. U njemačkom pravnom području to je tužba (*Klageschrift*), u romanskom to je poziv za upuštanje u postupak (*citation*), u engleskom *writ of summons* ili *claim form*. To može biti i podnesak u sumarnom postupku, pod pretpostavkom da ispunjava navedene uvjete, kao npr. odluka o platnom nalogu njemačkog prava (*Mahnbescheid*), odnosno nalog za plaćanjem austrijskog prava (*Zahlungsbefehl*). *Decreto ingiuntivo* talijanskog prava tek se zajedno sa zahtjevom tužitelja smatra podneskom kojim započinje postupak, budući da tek njihovom zajedničkom dostavom počinje teći rok u kojem protivnik može izjaviti prigovor, a podnositelj zahtjeva sve dok taj rok ne protekne ne može dobiti ovršnu odluku.¹⁴⁴

3.3. Odluka zbog izostanka

84. Prvi uvjet za primjenu članka 34., točka 2. je da se radi o odluci koja je donesena zbog izostanka, dakle da se tuženik nije upustio u postupak. Izraz "nije se upustio u postupak", koji se koristi i u članku 234. točka 2. i članku 26. stavak 1. Uredbe, treba se tumačiti autonomno.¹⁴⁵ Smatra se da se tuženik upustio u postupak kad on ili njegov zastupnik pred sudom iznesu navode iz kojih se može zaključiti da znaju za postupak koji se vodi protiv tuženika i da imaju dovoljno vremena za pripremu svoje obrane.¹⁴⁶ U slučaju kad je postupak pokrenut protiv osobe bez njezinog znanja i kad se pred raspravnim sudom pojavi opunomoćenik u njezino ime ali bez valjane punomoći, ta osoba treba se smatrati osobom koja se nije upustila u postupak.¹⁴⁷ Ne smatra se upuštanjem u postupak ako se tuženikove radnje odnose samo na osporavanje tijeka postupka, npr. na osporavanje nadležnosti suda (npr. da sud nije bio nadležan za

¹⁴³ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 28.

¹⁴⁴ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 29.

¹⁴⁵ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 37.

¹⁴⁶ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 27.

¹⁴⁷ *Bernardus Hendrikman i Maria Feyen v Magenta Druck & Verlag GmbH*, ES C-78/95 [1996] ECR I-4943, t. 18.

izdavanje *ex parte* odluke¹⁴⁸) ili da mu dostava nije izvršena pravovremeno ili na način koji je pogodan da se pripremi za obranu.¹⁴⁹

3.4. Pravovremena dostava koja omogućuje obranu

85. Drugi uvjet za primjenu članka 34., točka 2. sadrži dva poduvjeta. Prvi se tiče vremena dostave, a drugi načina dostave. Prema prvom dostava podneska kojim je započeo postupak mora biti pravovremena, a prema drugom dostava mora biti takva da omogućuje obranu. Treba napomenuti da je u Briselskoj konvenciji ovaj razlog za odbijanje priznanja zahtijevao da tuženiku koji se nije upustio u postupak nije uredno dostavljen podnesak kojim je započeo postupak ili ekvivalentni postupak, ili da mu takav podnesak nije tako pravovremeno dostavljen da bi se mogao braniti (čl. 27. t. 2. BK). Zahtijevale su se, dakle, tri pretpostavke: urednost dostave, pravovremenost dostave i da je dostava izvršena na način koji tuženiku omogućuje da se brani. U Uredbi se ne zahtijeva da je dostava podneska bila uredna. Sada samo formalni nedostatak, odnosno neurednost u dostavi više ne može biti razlog za odbijanje priznanja, osim ako zbog toga tuženiku nije bilo moguće da se brani. U tekstu koji je prihvaćen u Uredbi, članak 34. točka 2. u bitnom je ograničen u svojoj ulozi da zaštiti pravo tuženika na saslušanje.¹⁵⁰

86. Prvim poduvjetom, zahtjevom da dostava treba biti pravovremena, tuženiku se želi osigurati dovoljno vremena da pripremi svoju obranu ili da poduzme odgovarajuće mjere radi izbjegavanja donošenja odluke zbog izostanka. Za ocjenu je li dostava pravovremena odlučujuće su činjenice svakoga konkretnog slučaja i na temelju njih se treba ocijeniti je li tuženik imao dovoljno vremena za pripremu obrazložene obrane. Kako se radi o vremenskom elementu, potrebno je odrediti trenutak od kojeg se smatra da tuženiku teče vrijeme potrebno za pripremu obrane te koje se razdoblje smatra dovoljnim za pripremu obrane.

87. Prema stavu koji je Europski sud zauzeo u predmetu *Peter Klomps v Karl Michel* smatra se da razdoblje potrebno za pripremu obrane počinje teći

¹⁴⁸ *Mærsk Olie & Gas A/S v Frima de Haan en W. de Boer*, ES C-39/02 [1991] ECR I-9657, t. 57.

¹⁴⁹ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 37.; Schlosser, *supra* bilj. 21., čl. 34. - 36., t. 20.

¹⁵⁰ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 30.; Schlosser, *supra* bilj. 21., čl. 34.- 36., t. 11.-16.

“od dana kad je tuženiku izvršena valjana dostava u mjestu njegovog prebivališta, redovnom boravištu ili u nekom drugom mjestu”¹⁵¹ jer u pravilu od tog trenutka tuženik može poduzimati mjere za obranu svojih interesa.

88. Međutim, u svakom slučaju sudac koji odlučuje o priznanju i ovrši može ispitivati postoje li posebne okolnosti zbog kojih, premda je dostava valjana izvršena, to nije bilo dovoljno da počne teći vrijeme potrebno za pripremu obrane. Ocjena tih posebnih okolnosti ovisi o svakom konkretnom slučaju, neovisno o procesnom pravu države porijekla i države ovrhe.¹⁵² Pri tome sud mora uzeti u obzir sve okolnosti slučaja, uključujući i način dostave, odnose između vjerovnika i dužnika i prirodu mjera koje se trebaju poduzeti radi izbjegavanja odluke zbog izostanka.¹⁵³ Sudac je ovlašten ispitivati i okolnosti koje su nastupile nakon što je valjana dostava izvršena.¹⁵⁴

89. Od dana kada se smatra da je tuženik saznao za postupak treba proteći vrijeme koje je dovoljno da tuženik pripremi svoju obranu. Prema stavu koje je u navedenom predmetu *Peter Klomps v Karl Michel* zauzeo Europski sud razdoblje koje se smatra dovoljnim za pripremu obrane obuhvaća cijelo vrijeme u kojem je tuženiku bilo moguće iznijeti svoje navode, tj. vrijeme koje je proteklo od početka trajanja tog razdoblja do donošenja odluke koja se može izvršiti.¹⁵⁵ Radi se dakle o vremenu koje je tuženiku bilo na raspolaganju da spriječi donošenje odluke zbog izostanka.¹⁵⁶ Je li to vrijeme dovoljno da tuženik pripremi svoju obranu može se ocijeniti samo ako se vodi računa o okolnostima svakoga pojedinog slučaja. Tako npr. u trgovačkom predmetu u kojem je podnesak kojim se započinje postupak bio dostavljen u mjesto u kojem tuženik obavlja svoju djelatnost, sama odsutnost tuženika u trenutku dostave pod uobičajenim okolnostima ne može utjecati na njegovu mogućnost da pripremi obranu, posebno ne ako je on radi izbjegavanja donošenja odluke zbog izostanka mogao poduzeti

¹⁵¹ *Peter Klomps v Karl Michel*, ES C-166/80 [1981] ECR 1593, t. 18.

¹⁵² *Pendy Plastic Products BV v Pluspunkt Handelsgesellschaft mbH*, ES 228/81 [1982] ECR 2723, t. 13.

Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 49.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 34.

¹⁵³ *Peter Klomps v Karl Michel*, ES C-166/80 [1981] ECR 1593, t. 19.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 36.

¹⁵⁴ *Leon Emile Gaston Carlos Debaecker i Berthe Plouvier v Cornelis Gerrit Bouwman*, ES 49/84 [1985] ECR 1779, t. 22.

¹⁵⁵ *Peter Klomps v Karl Michel*, ES C-166/80 [1981] ECR 1593, t. 10. i 11.

¹⁵⁶ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 34.

odgovarajuće korake koji ne moraju biti poduzeti u posebnom obliku ili ih je mogao poduzeti putem opunomoćenika.¹⁵⁷ Ispitivanje je li dostava bila pravovremena zahtijeva činjeničnu ocjenu koju se ne može donijeti ni na temelju prava države članice u kojoj je odluka donesena, niti na temelju prava države članice u kojoj se zahtijeva priznanje.¹⁵⁸ Ne uzima se u obzir, dakle, jesu li poštivani rokovi za poziv za ročište ili za upuštanje u postupak koje predviđaju ta prava ili su oni bili prekršeni. U obzir se moraju uzeti poteškoće koje su stajale na putu ostvarivanju pravne zaštite pred sudom koji je donio odluku i kako su one utjecale na mogućnost tuženika da pripremi obranu, kao npr. je li trebalo prevesti podnesak kojim započinje postupak ili ne, je li trebalo tražiti obavijesti o stranom postupku ili stranom pravu, je li trebalo uzeti odvjetnika u sjedištu suda, kolika je udaljenost do suda i sl.¹⁵⁹

90. Prema drugom poduvjetu dostava mora biti takva da tuženiku omogući da pripremi obranu. Iz činjenice što se Uredba odrekla zahtjeva da dostava treba biti uredna, znači da ne moraju nužno biti ispunjene sve formalne pretpostavke za dostavu jer “formalni nedostatak dostave nije dovoljan da se odbije priznanje i ovrha ako zbog toga dužnik nije bio ometen u svojem pravu na obranu.”¹⁶⁰ No to ne znači da tužitelj, odnosno sud, ne trebaju poštivati odredbe o dostavi, već samo to da se može prijeći preko neznatnoga formalnog nedostatka, pod uvjetom da time nije povrijeđeno pravo tuženika da iznese svoju obranu. Budući da urednost dostave služi zaštititi tuženikovog prava na saslušanje, urednost dostave upućuje na to da je dostava izvršena na način koji u dovoljnoj mjeri omogućuje tuženiku da se koristi svojim pravom na obranu. U tom smislu se i u režimu Uredbe treba provjeravati urednost dostave. No, čak i ako je dostava podneska kojim je započeo postupak bila uredna, ali nije bila pravovremena, odnosno takva da omogućuje obranu, priznanje se treba odbiti.¹⁶¹

¹⁵⁷ *Peter Klomps v Karl Michel*, ES C-166/80 [1981] ECR 1593, t. 20.

¹⁵⁸ *Leon Emile Gaston Carlos Debaecker i Berthe Plouvier v Cornelis Gerrit Bouwman*, ES 49/84 [1985] ECR 1779, t. 27.; *Pendy Plastic Products BV v Pluspunkt Handelsgesellschaft mbH*, ES 228/81 [1982] ECR 2723, t. 13.; Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 52.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 34.; Izvještaj Jenard, str. 40.

¹⁵⁹ Leible, *ibid*. O primjerima iz njemačke sudske prakse *v. Leible*, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 35. i 36.; Schlosser, *supra* bilj. 21., čl. 34.-36., t. 17d. i 17e.

¹⁶⁰ Prijedlog Komisije COM (1999) 348 konačno, str. 25; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 38. i 40.

¹⁶¹ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 31.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 39.

91. Za urednost dostave mjerodavne su odredbe prava države porijekla. To uključuje i odredbe međunarodnih ugovora koji su u toj državi na snazi. Kad se radi o prekograničnoj dostavi između država članica primjenjuju se odredbe Uredbe Vijeća br. 1348/2000. od 29. svibnja 2000. o dostavi u državama članicama sudskih i izvansudskih isprava u građanskim i trgovačkim predmetima,¹⁶² podredno odredbe Haške konvencije o dostavi u inozemstvo sudskih i izvansudskih isprava u građanskim i trgovačkim predmetima iz 1965.¹⁶³

92. Ako dostava nije uredna, to upućuje u pravilu na postojanje razloga za odbijanje priznanja, no, za razliku od rješenja Brisselske konvencije, prema Uredbi priznanje nije isključeno čak i ako dostava podneska kojim je započeo postupak nije bila uredna, ako je taj podnesak bio tuženiku dostavljen tako da je bio u mogućnosti pripremiti se za obranu. To ne znači da se ne mora poštivati ni jedno mjerodavno pravilo o dostavi. Pretpostavka je u svakom slučaju da je dostava pokušana. Minimum je da je dostavu izvršilo tijelo nadležno za dostavu. Ako je, kao što je to slučaj po Uredbi 1348/2000, potrebno da uz podnesak budu dostavljeni i određeni obrasci, a ti obrasci nisu dostavljeni, ne radi se o neurednoj dostavi, već se uopće ne radi o dostavi. Na mogućnost pripremanja obrane utjecat će okolnosti koje su u vezi s dostavom podneska kojim je započeo postupak, u slučaju kad se nedostatak dostave odnosi na vrijeme dostave, mjesto ili osoba kojoj se zamjenska dostava treba izvršiti, na sudu je da ocijeni u svakom konkretnom slučaju u kojoj je mjeri to utjecalo na mogućnost tuženika da pripremi svoju obranu.¹⁶⁴ Nedostatak dostave može se odnositi i na okolnost da je podnesak kojim započinje postupak dostavljen tuženiku, ali da je podnesak sastavljen na, za tuženika, stranom jeziku koji on ne razumije.¹⁶⁵ Mogućnost tuženika da pripremi obranu konačno ovisi i o sadržaju podneska kojim je započeo postupak. Tuženiku bi morali biti poznati podaci o prvom ročištu kao i razlozi zbog kojih je postupak protiv njega pokrenut.

3.5. *Pravni lijek protiv odluke zbog izostanka*

93. Treći uvjet za primjenu točke 2. članka 34., je da tuženik u državi članici porijekla nije propustio započeti postupak za podnošenje pravnog lijeka protiv

¹⁶² Sl. I. L 160, 26. 6. 2001., str. 1.

¹⁶³ http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventionstr.pdf&cid=17.

¹⁶⁴ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 33.

¹⁶⁵ V. čl. 8. Uredbe 1348/2000.

odluke zbog izostanka. Ovaj uvjet nije postojao u članku 27. točki 2. Briselske konvencije. Prema tome, po Uredbi, ako želi spriječiti priznanje i ovrhu odluke zbog izostanka, tuženik je obavezan podnijeti pravni lijek zbog povrede njegovog prava na obranu. Ova odredba u skladu je s načelom da se sve procesne nepravilnosti trebaju pokušati ispraviti u državi porijekla odluke jer su njeni sudovi u najboljem položaju da ocijene je li do povrede nekog od procesnih prava, u ovom slučaju povrede prava tuženika na saslušanje, došlo ili ne.

94. Pojam “pravni lijek” treba široko tumačiti. No, u svakom slučaju odnosi se samo na onaj pravni lijek koji se u državi odluke može izjaviti zbog manjkave dostave. Činjenica da tuženik može protiv odluke u državi porijekla izjaviti još neki pravni lijek, nije važna.¹⁶⁶ U smislu članka 34. točke 2. mogućnost za ulaganje pravnog lijeka u državi odluke postoji čak i ako je rok istekao, ali tuženik po pravu te države može još izjaviti i povrat u prijašnje stanje (usp. čl. 19. st. 4. Uredbe 1348/2000).

95. Obveza da napada odluku u državi porijekla postoji za tuženika samo “ako mu je to bilo moguće”. Tu ocjenu donosi sud pred kojim je podnesen zahtjev za priznanje i ovrhu. Ocjena ovisi o pravnom i činjeničnom elementu. Pravni element očituje se u tome što sud treba, po pravu države odluke, utvrditi koji je pravni lijek protiv odluke zbog izostanka tuženiku bio moguć. Pri tome dolaze u obzir samo oni pravni lijekovi koji se mogu izjaviti zbog povrede procesnih pravila.¹⁶⁷ Na temelju postupovnog prava države porijekla utvrdit će se i rok u kojem je tuženik mogao podnijeti pravni lijek. U ocjeni je li tuženiku bilo moguće podnijeti pravni lijek važan je i činjenični element jer iz okolnosti slučaja može slijediti da to tuženiku nije bilo moguće, npr. da mu je odluka bila dostavljena nakon protoka roka u kojem je bilo moguće podnijeti pravni lijek.¹⁶⁸

3.6. Ispitivanje pred sudom priznanja i ovrhe

96. Na pravovremenost dostave podneska kojim je započeo postupak i na to je li njegova dostava bila takva da je tuženiku bilo omogućeno iznijeti svoju obranu, sud priznanja i ovrhe pazi samo na temelju prigovora.¹⁶⁹

¹⁶⁶ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 43.

¹⁶⁷ Prijedlog Komisije COM (1999) 348 konačno, str. 23.

¹⁶⁸ *ASMIL Netherlands BV v Semiconductor Industry Services SEMIS*, ES C-283/05, t. 49.

¹⁶⁹ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 41.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 45.; Schlosser, čl. 34. - 36., t. 21.

97. Ako je prigovor istaknut, teret dokaza da je dostava bila pravovremena i da je tuženiku bilo moguće da se pripremi za obranu je na tužitelju iz postupka u kojem je odluka donesena. Dovoljno je da dokaže da su tužba i poziv za ročište tuženiku bili zaista pravovremeno dostavljeni da je mogao svoju obranu mogao odgovarajuće pripremiti. Sud koji odlučuje o zahtjevu ovlašten je sam ocjenjivati je li dostava bila pravovremena i izvršena tako da je tuženiku bilo moguće da se pripremi za nju i nije vezan uz pravno stajalište suda koji je donio odluku,¹⁷⁰ čak ni onda kada je taj sud, u smislu članka 26., stavci 2. - 4., utvrdio da je tuženiku bilo moguće da pripremi obranu.¹⁷¹

4. Nespojive odluke - čl. 34. t. 3 i 4.

4.1. Općenito

98. Članak 34., točka 3. i 4. i članak 45., stavak 1. Uredbe predviđaju postojanje “nespojivih odluka” kao razlog za odbijanje priznanja i ovrhe.

99. Prema članku 34. točka 3. i članku 45. stavak 1. odbit će se priznanje i ovrha ako je odluka nespojiva s drugom odlukom koja je donesena između istih stranaka u državi članici u kojoj se zahtijeva priznanje i ovrha.

100. Prema članku 34. točka 4. i članku 45. stavak 1. odbit će se priznanje i ovrha ako je odluka nespojiva s prethodnom odlukom koja je donesena u drugoj državi članici ili u trećoj državi u sporu o istom zahtjevu i između istih stranaka, ako ta odluka ispunjava potrebne pretpostavke u državi u kojoj se zahtijeva priznanje.

101. Točke 3. i 4. članka 34. povezane su s člancima 27. - 30. Uredbe kojima se nastoji, radi izbjegavanja donošenja međusobno proturječnih odluka, izbjeći istovremeno vođenje u dvjema državama članicama postupaka koji su međusobno isti ili povezani. U odnosu na te odredbe koje se nalaze u poglavlju II. Uredbe koje uređuje međunarodnu nadležnost sudova država članica, odredbe članka 34. su, s jedne strane, uže jer se ne odnose na povezane postupke, budući da se točka 3. odnosi samo na odluke koje su donesene između istih stranaka. No, s druge strane, odredbe članka 34. su šire u odnosu na članke 27.

¹⁷⁰ *Peter Klomps v Karl Michel*, ES C-166/80 [1981] ECR 1593, t. 16.; *Pendy Plastic Products BV v Pluspunkt Handelsgesellschaft mbH*, ES 228/81 [1982] ECR 2723, t. 13.

¹⁷¹ *Leible*, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 42.; *Schlosser*, *supra* bilj. 21., čl. 34. - 36., t. 21.

- 30. jer domaća odluka, koja je nespojiva s odlukom čije se priznanje i ovrha zahtijeva, ne mora ulaziti u polje primjene Uredbe. To može biti zato jer je, kao u točki 4., *ratione territorii* donesena u trećoj državi, ili zato jer se, kao u točkama 3. i 4., *ratione materiae* odnosi na materiju koja je isključena iz polja primjene Uredbe.

102. Odluka čije se priznanje traži znači odluku u smislu članka 32. Uredbe.¹⁷² Druga odluka može biti donesena u državi članici suda, u drugoj državi članici ili u trećoj državi. Smatra se da ta druga odluka ne treba imati svojstvo presuđene stvari (*res iudicata*).¹⁷³ Točke 3. i 4. članka 34. odnose se i na privremene mjere, uključujući i zaštitne mjere.¹⁷⁴

103. Ni točka 3. ni točka 4. ne odnose se na nagodbe zaključene tijekom postupka jer su one, zbog svoje u bitnom ugovorne pravne prirode, isključene iz pojma "odluke" u smislu članka 32. Uredbe.¹⁷⁵ Na nagodbe se odnosi poglavlje IV. Uredbe, pa se na njihovu ovrhu primjenjuju članci 57. i 58. Uredbe.

104. Odluke na koje se odnose točke 3. i 4. članka 34. ne moraju biti donesene u skladu s Uredbom. U pogledu odluke čije se priznanje i ovrha traži jedini uvjet u smislu članka 32. u vezi s člankom 1. Uredbe je da je donesena u građanskom ili trgovačkom predmetu.

105. Pojam nespojivosti treba tumačiti autonomno i usko. U predmetu *Hoffmann v Krieg* Europski sud je zauzeo stav da su dvije odluke nespojive ako "proizvode pravne posljedice koje su međusobno nespojive".¹⁷⁶ U tom predmetu sud je protumačio da su njemačka odluka o uzdržavanju i kasnija nizozemska odluka o razvodu braka, u odnosu na vrijeme nakon razvoda braka, nespojive. Nespojivost bi slijedila iz toga jer, prema mišljenju Suda, uzdržavanje pretpostavlja postojanje braka. Prema tome kod nespojivosti odluka nije potrebno da se odluke odnose na isti predmet spora. Nije potrebno niti da postoji razlika između materijalnih ili procesnih prava, niti je to razlog za opravdanje prihvaćanja nespojivih odluka.¹⁷⁷ Ono što je važno je učinak koji proizvode te

¹⁷² *V. supra* t. 21. - 25.

¹⁷³ *Italian Leather SpA v WECO Polstermöbel GmbH & Co.*, ES C-80/00 [2000] ECR I-4955, t. 41.; Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 64.; Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24., t. 422;

¹⁷⁴ *Italian Leather SpA v WECO Polstermöbel GmbH & Co.*, ES C-80/00 [2000] ECR I-4955, t. 41.

¹⁷⁵ *Solo Kleinmotoren v Boch*, ES C-414/92, [1994] ECR I-2239, I-2243 t. 18.

¹⁷⁶ *Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg*, ES 145/86 [1988] ECR 645, t. 22.

¹⁷⁷ *Italian Leather SpA v WECO Polstermöbel GmbH & Co.*, ES C-80/00 [2000] ECR I-4955, t. 42.

dvije odluke. Koje pravne učinke proizvodi odluka, ne odlučuje se autonomno već po nacionalnom pravu.¹⁷⁸

106. Kao primjeri nespojivih odluka mogu se još navesti:¹⁷⁹ strana odluka kojom se nalaže naknada štete zbog povrede ugovora nespojiva je s domaćom odlukom kojom se utvrđuje nevaljanost tog ugovora;¹⁸⁰ strana odluka kojom se u jednoj državi članici odbija zahtjev protiv osobe s prebivalištem u državi članici nespojiva je s domaćom odlukom druge države članice kojom se zahtjev protiv osobe prihvaća, a jedan i drugi zahtjev imaju isti predmet spora;¹⁸¹ strana odluka kojom se određuje uzdržavanje na temelju očinstva nespojiva je s domaćom odlukom kojom se odbija priznavanje očinstva,¹⁸² strana odluka na činidbu nespojiva je s domaćom negativnom deklaratornom odlukom,¹⁸³ strana odluka o privremenoj mjeri kojom se dužniku nalaže da propusti poduzeti neke radnje nespojiva je s domaćom odlukom između istih osoba kojom se odlukom o privremenoj mjeri nalaže poduzimanje te radnje.¹⁸⁴

107. Primjeri odluka koje nisu nespojive:¹⁸⁵ dvije odluke koje se odnose na različite ugovore između istih stranaka, premda bi bilo bolje da su donesene u jednom postupku;¹⁸⁶ domaća odluka kojom se prihvaća nadležnost domaćeg suda nije nespojiva sa stranom odlukom o meritumu;¹⁸⁷ domaća odluka kojom se nalaže prodavatelju da naknadi štetu zbog nedostatka robe nije nespojiva sa stranom odlukom kojom se nalaže kupcu da isplati kupovnu cijenu - obje mogu biti istovremeno izvršene prijebojem.¹⁸⁸

108. Nakon što utvrdi nespojivost, sud pred kojim je zahtjev za priznanje podnesen mora odbiti priznanje odluke.¹⁸⁹ Sud priznanja ne može zauzeti

¹⁷⁸ Schlosser, *supra* bilj. 21., čl. 34. - 36., t. 22.

¹⁷⁹ Primjeri prema Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 68.

¹⁸⁰ Izvještaj Jenard, str. 45.

¹⁸¹ Izvještaj Schlosser, str. 131.

¹⁸² OLG Hamm IPRax 2004, 437 s komentarem Geimer.

¹⁸³ *Gubisch Maschinenfabrik v Palumbo*, ES 144/86 [1987] ECR 4861, t. 18.

¹⁸⁴ *Italian Leather SpA v WECO Polstermöbel GmbH & Co.*, ES C-80/00 [2000] ECR I-4955, t. 47.

¹⁸⁵ Primjeri prema Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 68.

¹⁸⁶ Trib. civ. Liege JMLB 1994., 929.

¹⁸⁷ Cassaz. RDIPP 1995., 732.

¹⁸⁸ Odluka u pogledu merituma koja je bila podloga odluci Cour de cassation (Casstr. Bull. civ. 1977 I n°. 401).

¹⁸⁹ *Italian Leather SpA v WECO Polstermöbel GmbH & Co.*, ES C-80/00 [2000] ECR I-4955, t. 52.

stav da bi, premda se radi o nespojivim odlukama, mogao stranu odluku priznati.¹⁹⁰

4.2. Nespojivost s domaćom odlukom

109. Prema točki 3., članka 34. kad postoji nespojivost između odluke done-sene u državi u kojoj se zahtijeva priznanje i ovrha s odlukom donesenom u nekoj drugoj državi članici, prednost se daje domaćoj odluci, neovisno o tome koja je odluka donesena ranije.¹⁹¹ Odluka se smatra “donesenom” čim prema pravu države priznanja proizvodi učinak. Odluka ne mora biti pravomoćna.¹⁹²

110. Nespojive odluke moraju biti donesene između istih stranaka. Ne zahtijeva se da se obje odluke odnose na isti zahtjev.

111. Točkom 3. članka 34. ne uređuje se sukob između domaće odluke i odluke donesene u trećoj državi, pa se taj odnos treba riješiti na temelju auto-nomnih nacionalnih pravila o priznanju i ovrši stranih odluka.¹⁹³

4.3. Nespojivost s prethodnom odlukom koja je donesena u drugoj državi članici ili u trećoj državi

112. Prema točki 4., članka 34. razlikuju se dvije vrste sukoba, sukob između odluke čije se priznanje i ovrha zahtijeva i odluke koja je ranije donesena u drugoj državi članici te sukob između odluke čije se priznanje i ovrha zahtijeva i odluke koja je ranije donesena u trećoj državi. U skladu s načelom prvenstva, prednost se daje ranijoj odluci. Pri tome je za utvrđivanje prioriteta mjerodavan trenutak kad odluka u državi u kojoj je donesena prema pravilima postupka te države proizvodi pravne učinke, a ne trenutak kad je tužba podnesena.¹⁹⁴

¹⁹⁰ *Italian Leather SpA v WECO Polstermöbel GmbH & Co.*, ES C-80/00 [2000] ECR I-4955, t. 51.

¹⁹¹ *Horst Ludwig Martin Hoffmann v Adelheid Krieg*, ES 145/86 [1988] ECR 645, t. 23. i 25.; Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24., t. 373.

¹⁹² Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 53.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 42.; Schlosser, *supra* bilj. 21., čl. 34. - 36., t. 23.

¹⁹³ Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 71.

¹⁹⁴ Francq, *supra* bilj. 59., čl. 34., t. 74.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 57.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 49.

113. Odluke koje su u sukobu moraju se odnositi na iste stranke i na isti zahtjev (eng. *the same cause of action*; njem. *derselbe Anspruch*; fran. *le même objet et la même cause*; tal. *il medesimo oggetto e il medesimo titolo*). Odluka koja je done-sena u drugoj državi članici mora ispunjavati uvjete za priznanje u toj državi članici, dakle uvjete predviđene u Uredbi. Odluka koja je donesena u trećoj državi mora ispunjavati uvjete za priznanje koji su predviđeni u pravu te treće države, a ti uvjeti mogu biti predviđeni u međunarodnim konvencijama koje su u toj državi na snazi ili u njezinom internom pravu.

5. Izuzetno ispitivanje međunarodne nadležnosti sudova država članica - čl. 35.

5.1. Općenito

114. U skladu s temeljnim načelom povjerenja u pravosuđe država članica,¹⁹⁵ Uredba predviđa da sud države članice koji odlučuje o priznanju ne smije, osim u točno određenim izuzetnim slučajevima, ispitivati međunarodnu nadležnost suda države članice koji je donio odluku. Ova načelna zabrana ispitivanja međunarodne nadležnosti temelji se na jedinstvenom sustavu određivanja međunarodne nadležnosti koji predviđa Uredba u poglavlju II. (čl. 2. - 31.). Sud države članice koji odlučuje o priznanju polazi od toga da je sud države članice koji je donio odluku valjano utvrdio svoju međunarodnu nadležnost te se to određenje nadležnosti načelno ne smije ispitivati, čak ni s gledišta protivnosti s javnim poretkom. A i kad je izuzetno ovlašten preispitivati, vezan je činjeničnim utvrđenjima suda države članice porijekla.

115. U članku 35., stavak 3., rečenica 1. izričito je predviđeno načelo da se nadležnost suda države članice koji je donio odluku čije se priznanje i ovrha zahtijeva ne smije ispitivati. Pri tome nije važno je li taj sud svoju nadležnost utemeljio na odredbama Uredbe ili na unutarnjim pravilima o nadležnosti države porijekla. Odluku treba priznati čak i kad su umjesto odredbi Uredbe primijenjena unutarnja pravila o nadležnosti.¹⁹⁶ Prema tome prihvaća se pogrešna odluka o nadležnosti, neovisno o tome je li do nje došlo zbog pogrešno utvrđenoga činjeničnog stanja ili zbog pogrešne primjene prava. Kolikogod je sud

¹⁹⁵ Načelo 16. preambule Uredbe.

¹⁹⁶ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, I-1967, t. 12.

porijekla očito pogrešno primijenio ili nije primijenio pravila o nadležnosti, sud kojem je podnesen zahtjev za priznanje, osim ako to nije izričito predviđeno, ne smije ispitivati nadležnost suda porijekla.¹⁹⁷

116. Zabrana ispitivanja nadležnosti ojačana je odredbom stavka 3., rečenica 2., kojom se određuje da odredbe o nadležnosti ne spadaju pod javni poredak iz članka 34., stavka 1. To znači da se ni najgrublja povreda pravila o nadležnosti ne može dokazivati pozivom na javni poredak.¹⁹⁸ Europski sud zabranu ispitivanja nadležnosti zbog protivnosti javnom poretku smatra apsolutnom, čak i u slučajevima kad je sud države članice koji je donio odluku svoju nadležnost utemeljio na nacionalnom pravilu o eksorbitantnoj nadležnosti. Naime, prema stavu Europskoga suda iznesenom u predmetu *Dieter Krombach v André Bamberski* zabrana preispitivanja nadležnosti vrijedi i

“kada je sud države porijekla pogrešno utemeljio svoju nadležnost prema tuženiku koji ima prebivalište na području države ovrhe na pravilu koje se poziva na kriterij državljanstva.”¹⁹⁹

117. Ipak, ističe se da bi kod ishoda koji se ne mogu ni na koji način opravdati, posebno za državu priznanja apsolutno neprihvatljivih kriterija o eksorbitantnoj nadležnosti, naknadno preispitivanje nadležnosti pozivom na protivnost javnom poretku bilo moguće, ako bi kriterij na kojem je nadležnost bila utemeljena predstavljao povredu članka 6. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. To gledište temelji se na tumačenju obveze država članica koju one imaju prema članku 6. stavak 2. Ugovora o Europskoj uniji da poštuju temeljna načela koja ta konvencija predviđa. Takvim tumačenjem zabrana preispitivanja nadležnosti pozivom na protivnost javnom poretku ipak ima značenje relativne, a ne apsolutne zabrane.²⁰⁰

118. *Ratio* na kojem se temelji članak 35. obrazložen je u izvještaju Jenarda uz Briselsku konvenciju.

¹⁹⁷ P. Mankowski, Chapter III - Recognition and Enforcement - Article 35, u: *European Commentaries on Private International Law - Brussels I Regulation*, (ur. U. Magnus i P. Mankowski), Sellier, München, 2007., čl. 35., t. 9.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 1.

¹⁹⁸ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 3.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 35., t. 5.

¹⁹⁹ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 33. Leible, *supra* bilj. 21., čl. 35., t. 5.

²⁰⁰ *De lege lata* Leible, *supra* bilj. 21., čl. 35., t. 5.; Schlosser, *supra* bilj. 21., čl. 34. - 36., t. 30.; *de lege ferenda* Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 3.

“Vrlo kruta pravila o nadležnosti navedena u naslovu II. (danas: poglavlje II. BU - nap. H. S.), i zaštita koja se pruža tuženiku koji se nije upustio u postupak u čl. 20. (danas: čl. 26. BU - nap. H. S.) omogućuje da se napusti bilo kakav nadzor nadležnosti suda koji je donio izvornu odluku od strane suda od kojeg se zahtijeva priznanje i ovrha. Nepostojanje bilo kakvog nadzora merituma spora podrazumijeva potpuno povjerenje u sud države koji je donio odluku; slično treba pretpostaviti da je taj sud pravilno primijenio pravila o nadležnosti Konvencije (danas: Uredbe - nap. H. S.). Izostankom bilo kakvog nadzora o tome je li sud koji je donio odluku bio nadležan izbjegava se mogućnost da navodna pogreška da se postupi po tim pravilima bude ponovno iznesena kao pitanje u stadiju ovrhe.”²⁰¹

119. Nadležnost u smislu članka 35. znači međunarodna nadležnost. Druge vrste nadležnosti, posebno stvarna i mjesna nadležnost, ne mogu se ispitivati. Njihovo ispitivanje isključeno je na temelju odredbe članka 36. kojom se određuje zabrana ispitivanja odluke s obzirom na njezin sadržaj i zbog toga što su razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe u člancima 34. i 35 taksativno navedeni, pa osim zbog tih razloga nije moguće odbijanje niti zbog nekoga drugog razloga.²⁰²

120. Osim izuzetaka navedenih u članku 35., stavak 1., izuzetak od zabrane ispitivanja nadležnosti suda države članice porijekla predviđen je i u članku 66. koji se nalazi u poglavlju VI. Uredbe u njenim prijelaznim odredbama i odnosi se na polje primjene Uredbe *ratione temporis*.²⁰³

121. Sud koji odlučuje o priznanju i ovrsi ovlašten je ispitivati radi li se o odluci podobnoj za priznanje i ovrhu, odnosno odluci u smislu članka 32. Uredbe. To nije pitanje nadležnosti, već pretpostavka za primjenu režima priznanja i ovrhe prema poglavlju III.²⁰⁴

²⁰¹ Izvještaj Jenard, str. 46.

²⁰² Mankowski, *supra* bilj. 197., čl. 35., t. 12.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 1.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 35., t. 4.

²⁰³ V. *supra* t. 20.

²⁰⁴ Mankowski, *supra* bilj. 197., čl. 35., t. 66.

5.2. Izuzeci od zabrane ispitivanja nadležnosti

5.2.1. Općenito

122. U skladu s člankom 35., stavak 1. sud pred kojim je podnesen zahtjev za priznanje i ovrhu može ispitivati nadležnost suda porijekla samo u odnosu na to jesu li povrijeđeni propisi o nadležnosti poglavlja II. i to odredbe odjela 3. - nadležnost u predmetu osiguranja (čl. 8. - 14.), odjela 4. - nadležnost u predmetu potrošačkih ugovora (čl. 15. - 17.) i odjela 6. - isključiva nadležnost (čl. 22.) ili kad se radi o slučaju iz članka 72. - sporazumi s drugim državama. Izuzeci u stavku 1. navedeni su taksativno i ostale odredbe o nadležnosti ne mogu se ispitivati.²⁰⁵

123. Ispitivanje je li sud porijekla povrijedio odredbe o nadležnosti iz odjela 3., 4. i 6. Uredbe sud priznanja i ovrhe poduzima *ex officio*.²⁰⁶

124. Kad se radi samo o priznanju i kad se o priznanju odlučuje kao o prethodnom pitanju (čl. 33., st. 3.), o odbijanju priznanja zbog povrede nadležnosti iz članka 35, stavak 1. odlučuje se u postupku povodom pravnog lijeka predviđenog po pravu države članice u kojoj se priznanje zahtijeva za glavni postupak u kojem se o priznanju odlučuje kao o prethodnom pitanju (arg. a contrario iz čl. 33., st. 2.). Ako se odlučuje o priznanju kao o glavnom pitanju (čl. 33., st. 2.), postoji li razlog za odbijanje priznanja iz članka 35., stavak 1. ne ispituje sud koji odlučuje o priznanju, već sud koji odlučuje o pravnom lijeku podnijetom protiv odluke o priznanju (čl. 33., st. 2. u vezi s čl. 45., st. 1). Ako se radi o zahtjevu za ovrhom, sud koji odlučuje o ovršnom zahtjevu ne ispituje postoji li razlog za odbijanje na temelju članka 35., stavak 1. O tome odlučuje sud koji odlučuje o prizivu protiv odluke o ovršnosti (čl. 45. st. 1).²⁰⁷

5.2.2. Predmeti osiguranja i potrošački predmeti

125. Razlog za izuzetke od zabrane ispitivanja nadležnosti u odnosu na nadležnost u predmetu osiguranja i na nadležnost u predmetu potrošačkih

²⁰⁵ Mankowski, *supra* bilj. 197., čl. 35., t. 15.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 5.

²⁰⁶ Mankowski, *ibid.*; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 6.

²⁰⁷ Mankowski, *supra* bilj. 197., čl. 35., t. 16.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 6. smatra da se uvijek odlučuje tek u odluci povodom priziva.

ugovora isti je kao i za donošenje tih posebnih odredbi o nadležnosti - zaštita slabije ugovorne strane, osiguranika i potrošača.²⁰⁸ Uz to pravila koja se odnose na osiguranike i potrošače u državama članicama su ili prisilna pravila ili pripadaju javnom poretku.²⁰⁹

126. U skladu sa stavkom 3. članka 35. može se ispitivati samo međunarodna nadležnost, ali ne i mjesna i stvarna nadležnost.²¹⁰ Treba se uvažiti i tuženikovo upuštanje u postupak u smislu članka 24. jer se tim člankom određuje da se odnosi na nadležnost u predmetima osiguranja i na nadležnost u potrošačkim predmetima.

127. Povredu odredaba odjela 5. poglavlja II. - nadležnost u pojedinačnim ugovorima o radu (čl. 18. - 21.) sud koji odlučuje o priznanju ne smije ispitivati.

5.2.3. Isključiva nadležnost

128. Razlog za izuzetak koji se odnosi na ovlast suda koji odlučuje o priznanju da ispituje odredbe o isključivoj nadležnosti jest u potrebi poštivanja interesa države članice o čijoj se isključivoj nadležnosti radi na važnosti odredbe o isključivoj nadležnosti njenih sudova.²¹¹ Na povredu članka 22. pazi se po službenoj dužnosti.

129. Članak 22. sadrži odredbe o isključivoj nadležnosti sudova država članica, a ne i trećih država. Odredbe trećih država o isključivoj nadležnosti nisu važne za primjenu članka 35. stavak 1. Prema tome, sud koji odlučuje o priznanju ne bi mogao odbiti priznanje odluke suda jedne države članice pozivom na to da su povrijeđena pravila o isključivoj međunarodnoj nadležnosti neke treće države.²¹²

130. Prilikom određivanja isključive nadležnosti u statusnim predmetima trgovačkih društava i drugih pravnih osoba, za što je predviđena isključiva nadležnost suda države članice u kojoj se nalazi sjedište trgovačkog društva (čl. 22.

²⁰⁸ Mankowski, *supra* bilj. 197., čl. 35., t. 15.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 8.; Geimer/Schütze, *supra* bilj. 64., čl. 35., t. 20.; Stone, *supra* bilj. 37., str. 219.

²⁰⁹ Usp. Izvještaj *Jenard*, t. 46.

²¹⁰ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 9.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 35., t. 6.

²¹¹ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 11.; Stone, *ibid.*

²¹² Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 11.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 35., t. 8.

t. 2.),²¹³ radi određenja sjedišta trgovačkog društva, svaki sud treba primijeniti pravila svojega međunarodnoga privatnog prava, a ne autonomnu definiciju iz članka 60. Uredbe.²¹⁴ Moglo bi se dogoditi da i sud države članice odluke i sud države članice priznanja, zbog različitih nacionalnih pravila o pravu mjerodavnom za državnu pripadnost trgovačkog društva, protumače da je sjedište trgovačkog društva u njihovoj jurisdikciji, pa bi u takvoj situaciji mogao nastati sukob. Naime, prema pravu države članice u kojoj je odluka donesena sjedište trgovačkog društva moglo bi se odrediti na jedan način, a prema pravu države članice u kojoj je podnesen zahtjev za priznanje i ovrhu na drugi način. Primjer koji se navodi je da u slučaju ako se stvarno i statutarno sjedište jednoga trgovačkog društva razlikuju i ako odlučuje npr. sudac u državi stvarnog sjedišta, zato jer on to sjedište prema pravilima svojega međunarodnoga privatnog prava smatra relevantnim za državnu pripadnost trgovačkog društva, pa je time u smislu članka 22. točka 2. njegov sud isključivo nadležan sud, tada bi mogao sudac koji odlučuje o priznanju u državi statutarnog sjedišta zauzeti stav da je prema pravilima njegovoga međunarodnoga privatnoga prava relevantno statutarno sjedište, pa da je u smislu članka 22. točka 2. sud u državi članici u kojoj se priznanje zahtijeva isključivo nadležan sud i da zbog toga treba odbiti priznanje odluke.²¹⁵ Takav stav bi bio pogrešan jer je sud koji je donio odluku

²¹³ Članak 22.

Bez obzira na prebivalište, isključivo su nadležni:

2. za tužbe kojima je predmet valjanost, ništavost ili prestanak trgovačkog društva ili druge pravne osobe ili udruženja fizičkih ili pravnih osoba, ili valjanosti odluka njihovih tijela, sudovi države članice na čijem području trgovačko društvo, pravna osoba ili udruženje ima sjedište. Radi utvrđenja tog sjedišta, sud primjenjuje svoja pravila međunarodnog privatnog prava;

²¹⁴ Članak 60.

1. Za svrhu ove Uredbe, trgovačko društvo, druga pravna osoba ili udruženja fizičkih ili pravnih osoba, imaju prebivalište u mjestu u kojem imaju:

- a) statutarno sjedište, ili
- b) glavnu upravu, ili
- c) glavno poslovno mjesto.

2. Što se tiče Ujedinjenoga Kraljevstva i Irske, statutarno sjedište znači registrirani ured ili, ako takav ne postoji, mjesto osnivanja ili, ako takvo mjesto nigdje ne postoji, mjesto po čijem je pravu osnovano.

3. Za određivanje ima li trust prebivalište u državi članici pred čijim sudovima je pokrenut postupak, sud primjenjuje pravila svoga međunarodnoga privatnog prava.

²¹⁵ Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 13.

svoju nadležnost ispravno utvrdio određivši je s gledišta svojega međunarodnoga privatnoga prava i zbog toga ne postoji povreda članka 22. točke 2.²¹⁶ Ističe se, međutim, da države članice Europske unije, nakon što je Europski sud donio odluke u predmetima *Centros*,²¹⁷ *Überseering*²¹⁸ i *Expire Art*²¹⁹, imaju zapravo jednoobrazno kolizijsko pravilo za određivanje sjedišta trgovačkog društva u prekograničnim slučajevima: prevladavaju mjesto registriranog sjedišta (mjesto osnivanja; *place of incorporation*) i statutarno sjedište, dok se stvarno sjedište (*siège réel*) napušta. Članak 22., stavak 2., rečenica 2. ne predstavlja odstupanje od tog pravila.²²⁰

5.2.4. Sporazumi s drugim državama

131. Članak 72. određuje da Uredba ne utječe na sporazume kojima su države članice, prije stupanja Uredbe na snagu, prema članku 59. Briselske konvencije preuzimale da neće priznavati odluke donesene u pojedinoj državi ugovornici Briselske konvencije, protiv tuženika s prebivalištem ili redovnim boravištem u trećoj državi kada je, u slučajevima predviđenim u članku 4. Briselske konvencije, odluka mogla biti utemeljena samo na kriteriju za nadležnost određenom u članku 3., stavak 2. Briselske konvencije. Članak 59. Briselske konvencije bio je ovlastio države ugovornice te konvencije da sklapaju sporazume s državama ne-ugovornicama o priznanju i ovrsi odluka, i da tako preuzimaju obvezu da neće priznavati određene odluke donesene u drugoj državi ugovornici protiv tuženika s prebivalištem ili redovnim boravištem u državi ne-ugovornici.²²¹ Člankom 59. Briselske konvencije preuzeta međunarodna obveza može biti ispunjena samo ako je sudac ovlašten na naknadno ispitivanje nadležnosti suda države odluke. To ispitivanje nadležnosti članak 35., stavak 1. dopušta kao izuzetak.

²¹⁶ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 35., t. 9.

²¹⁷ *Centros Ltd. v Erhvervs- og Selskabsstyrelse*, ES C-212/97 [1999] ECR I-1459.

²¹⁸ *Überseering BV v Nordic Construction Co. Baumanagement GmbH*, ES C-208/00 [2002] ECR I-9919.

²¹⁹ *Kamer voor Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd.*, ES C-167/01 [2003] ECR I-10155.

²²⁰ Mankowski, *supra* bilj. 197., čl. 35., t. 24.

²²¹ Stone, *supra* bilj. 37., str. 219. - 220.

5.3. Vezanost uz činjenična utvrđenja suda koji je odluku donio

132. Prema članku 35., stavak 2. sud pred kojim je podnesen zahtjev za priznanje i ovrhu vezan je, u onim izuzetnim slučajevima iz stavka 1. kad je ovlašten ispitivati nadležnost, utvrđenim činjenicama na osnovi kojih je sud države članice porijekla zasnovao svoju nadležnost. Vezanost uz činjenična utvrđenja odnosi se i na činjenice koje su u prilog priznanja, i na činjenice koje su protiv priznanja. Činjenična utvrđenja mogla bi se odnositi npr. na trajanja najma ili zakupa nekretnina (čl. 22. t. 1. reč. 2.) ili svrhe ugovora (čl. 15. st. 1.). Svrha te odredbe je spriječiti odugovlačenje utvrđivanja nadležnosti suda države odluke, što bi se moglo dogoditi ako bi sud države u kojoj je podnesen zahtjev za priznanje i ovrhu trebao preispitivati činjenice na temelju kojih je sud države članice odluke utvrdio svoju nadležnost ili ako bi trebao ispitivati nove činjenice.²²² Prema tome, sud koji odlučuje o zahtjevu za priznanje i ovrhu ne smije preispitivati činjenice koje je utvrdio sud porijekla i na temelju kojih je taj sud prihvatio svoju nadležnost. Tako npr. kad bi sud koji je donio odluku, odbio primjenu članaka kojima se određuje nadležnost u predmetu potrošačkih ugovora pozivom na to da tuženik kupac nije sklopio ugovor za privatne potrebe, već za potrebe svojeg zanimanja ili profesije, tada sud koji odlučuje o priznanju ne bi mogao odbiti priznanje odluke s obrazloženjem da je ugovor ipak sklopljen za privatne potrebe, pa da su onda povrijeđena pravila o nadležnosti iz članka 16.²²³ Stavak 2. ne dopušta strankama da sudu koji odlučuje o zahtjevu doprinesu nove činjenice, barem ne ako su te činjenice mogle biti iznesene u izvornom postupku.²²⁴ Sud koji odlučuje vezan je samo činjenicama, ali nije vezan posljedicama tih činjeničnih utvrđenja, a posebno ne pravnim zaključcima do kojih je na temelju tih činjenica došao sud porijekla.²²⁵

6. Zabrana ispitivanja odluke s obzirom na sadržaj (čl. 36.)

133. U skladu s proklamiranim načelom povjerenja u pravosuđe drugih država²²⁶ postoji povjerenje u načelnu valjanost odluke koju je donio sud druge

²²² Izvještaj Jenard, t. 46.

²²³ Leible, *supra* bilj. 21., čl. 35., t. 16.

²²⁴ Mankowski, *supra* bilj. 197., čl. 35., t. 52.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 21.

²²⁵ Mankowski, *supra* bilj. 197., čl. 35., t. 56.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 35., t. 22.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 35., t. 9.

²²⁶ Načelo 16. preambule Uredbe.

države članice. Pravosuđe druge države članice smatra se jednako vrijednim i jednako sposobnim kao i domaće i zbog toga nije potrebna kontrola strane odluke. Sud koji odlučuje o priznanju i ovrsi, prema članku 36. i članku 45., stavak 2., ne smije ni pod kojim okolnostima ispitivati odluku s obzirom na njen sadržaj. Prema tome, za razliku od zabrane ispitivanja nadležnosti suda porijekla koja, zbog postojanja izuzetaka, nije apsolutna, zabrana ispitivanja merituma odluke čije se priznanje i ovrha zahtijeva je apsolutna. Bilo kakav oblik *révision au fond* je zabranjen.²²⁷ Bilo kakva sadržajna kontrola odluke koja prelazi granice članaka 34. i 35. sudu koji odlučuje o priznanju, dakle, nije dopuštena.

134. Sud koji odlučuje o priznanju ne smije ispitivati valjanost odluke i “ne smije nadomjestiti svojom voljom volju stranog suda niti uskratiti priznanje, kada smatra da se s činjeničnog ili pravnog gledišta radi o pogrešnoj odluci.”²²⁸ Na taj način priznanje i ovrha postaju učinkovitiji, a to doprinosi pravnoj sigurnosti.

135. Sud kojem je podnesen zahtjev ne može se staviti u položaj stranog suda i ne može odbiti priznanje i ovrhu samo zato što postoji razlika između pravnih pravila koja je primijenio sud države porijekla i onih koja bi primijenio taj sud da je on odlučivao o predmetu, dakle zato što bi on drugačije odlučio.²²⁹ On ne smije provjeravati ni točnost činjeničnih ni pravnih utvrđenja suda porijekla.²³⁰ Ne smije odbiti priznanje i ovrhu zato što smatra da odluka suda države članice porijekla uključuje pogrešnu primjenu prava Zajednice.²³¹ Ne smije preispitivati ni zaključke suda porijekla koji se tiču međunarodnoga privatnog prava, odnosno je li taj sud ispravno odredio mjerodavno pravo (*lex causae*).²³²

²²⁷ Sustav *révision au fond* potječe iz francuskog prava 19. stoljeća. Prema njemu strane odluke podliježu provjeri činjeničnih i pravnih pitanja pa je sud priznanja bio ovlašten izmijeniti odluku. Na taj način se u bitnom umanjuje vrijednost instituta priznanja. Kasacijskom odlukom u predmetu *Munzer (Casstr. 7. 1. 1964. J.C.P. 1964, II, 13590 s napomenom Ancel; RCDIP 1964, 344 s napomenom Batiffol)* francusko pravo odreklo se tog pristupa, tako da francuski sudac više ne može ispitivati u činjeničnom i materijalno-pravnom smislu sadržaj odluke koja se priznaje.

²²⁸ Izvještaj Jenard, str. 46.

²²⁹ *Dieter Krombach v André Bamberski*, ES C-7/98 [2000] ECR I-1935, t. 36.

²³⁰ *Ibid.*

²³¹ *Régie nationale des usines Renault SA v Maxicar SpA i Orazio Formento*, ES C-38/98; [2000] ECR I-2973, t. 33.

²³² P. Mankowski, *Chapter III - Recognition and Enforcement - Article 36*, u: *European Commentaries on Private International Law - Brussels I Regulation*, (ur. U. Magnus i P. Mankowski), Sellier, München, 2007., čl. 36., t. 7.

136. Prigovori koji se odnose na sadržaj odluke čije se priznanje i ovrha zahtijeva moraju se odbiti. To se odnosi i na prigovore koji su utemeljeni na sadržajnim utvrđenjima donesenim na temelju postupovnih pravila prava države porijekla. Procesna pitanja koja mogu biti razlog za odbijanje priznanja i ovrhe su oni procesni sadržaji na koje se odnosi članak 34., stavak 2. i nijedni drugi. To pokazuje da su zabranom ispitivanja odluke s obzirom na sadržaj obuhvaćena i procesna pitanja koja ne ulaze u polje primjene članka 34., stavak 2.²³³

137. Činjenica da je nakon donošenja odluke došlo do potpunog ili djelomičnog ispunjenja nije pitanje na koje se treba osvrutati sud koji odlučuje o priznanju i ovrši. Odluku treba priznati, a o prigovoru potpunog ili djelomičnog ispunjenja odlučit će se po pravilima ovršnog postupka države priznanja i ovrhe.²³⁴

138. Prigovor da je odluka čije se priznanje i ovrha traži donesena uslijed prijevare u postupku (eng. *fraud*; njem. *Prozeßbetrug*) ulazi u polje primjene članka 34., stavka 1., odnosno protivnosti procesnopravnom javnom poretku, a ne u polje primjene članka 36. i zabrane ispitivanja odluke s obzirom na sadržaj.²³⁵

139. Zabrana ispitivanja odluke s obzirom na sadržaj ne sprječava sud koji odlučuje o priznanju i ovrši da ispituje odluku s obzirom na članak 1., odnosno ulazi li predmet odluke u polje primjene Uredbe *ratione materiae*.²³⁶

²³³ Mankowski, *supra* bilj. 232., t. 8.

²³⁴ Mankowski, *supra* bilj. 232., t. 9.

²³⁵ Mankowski, *supra* bilj. 232., t. 8.; Kropholler, *supra* bilj. 22., čl. 34., t. 14.; Leible, *supra* bilj. 21., čl. 34., t. 18a.

²³⁶ Gaudemet-Tallon, *supra* bilj. 24, t. 319 i 333.

Summary

Hrvoje Sikirić **

**REASONS FOR DENYING RECOGNITION AND ENFORCEMENT
OF COURT DECISIONS ACCORDING TO THE COUNCIL
REGULATION (EC) NO. 44/2001 OF DECEMBER 22, 2000
ON COURT JURISDICTION AND RECOGNITION AND
ENFORCEMENT IN CIVIL AND COMMERCIAL MATTERS**

The Council Regulation (EC) no. 44/2001 of December 22, 2000 on court jurisdiction and recognition and enforcement of decisions on civil and commercial matters is a source of European communitarian private international law. The paper analyzes Chapter III of the Regulation that deals with court judgments taken in one EU member country and their recognition and enforcement in another member country. The introductory part gives a brief historical overview of European Community private international law together with a categorization of measures used in this process. Some basic remarks are made on the scope of application of the Regulation and basic information is given on preliminary rulings of the European Court. After explaining the scopes of application of Chapter III regarding the merits of judgment, space, time and persons, a detailed explanation is given of the concept of judgment as used in the Regulation. The reasons for denying recognition and enforcement are explained by the order of the Regulation's provisions, and its running counter to the public policy of the member state of which recognition and enforcement is required, by the infringement of due process for the defendant who defaulted, and by inconsistent decisions. The paper specially analyzes prohibition of questioning the jurisdiction of the EU member country of origin, noting some exceptions from this prohibition, and the prohibition of reexamining the merits of the foreign judicial decision.

Key words: European private international law, Brussels Regulation I, judicial cooperation in civil matters, public policy, due process, inconsistent decisions, international jurisdiction, merits of judgment, recognition and enforcement

** Hrvoje Sikirić, Ph. D., Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg maršala Tita 14, Zagreb

Zusammenfassung

Hrvoje Sikirić **

GRÜNDE FÜR DIE ABLEHNUNG DER ANERKENNUNG UND VOLLSTRECKUNG VON RICHTSSENTSCHEIDUNGEN NACH DER VERORDNUNG DES RATES (EG) NR. 44/2001 VOM 22. DEZEMBER 2000 ÜBER DIE RICHTLICHE ZUSTÄNDIGKEIT UND DIE ANERKENNUNG UND VOLLSTRECKUNG VON ENTSCHEIDUNGEN IN ZIVIL- UND HANDELSACHEN

Die Verordnung des Rates (EG) Nr. 44/2001 vom 22. Dezember 2000 über die gerichtliche Zuständigkeit und die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen ist die wichtigste Quelle des vergemeinschaftlichten Internationalen Privatrechts. Im Beitrag wird Kapitel III der Verordnung analysiert, das die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen, die in einem Mitgliedstaat erlassen wurden, in einem anderen regelt. Einleitend wird eine kurze historische Übersicht über die Vergemeinschaftlichung des Internationalen Privatrechts einschließlich einer Kategorisierung der diesen Prozess umsetzenden Maßnahmen gegeben. Grundlegende Anmerkungen beziehen sich auf den Anwendungsbereich der Verordnung sowie die wesentlichsten Elemente des Vorabentscheidungsverfahrens beim Europäischen Gerichtshof. Nach Erläuterung des Anwendungsbereiches von Kapitel III hinsichtlich von Inhalt, Raum, Zeit und Personen wird der Begriff der "Entscheidung" im Sinne der Verordnung im Einzelnen analysiert. Die Gründe für die Ablehnung der Anerkennung und Vollstreckung werden in der Reihenfolge der Bestimmungen der Verordnung dargelegt, und zwar sind dies der Widerspruch zum Ordre public des Mitgliedstaates, in dem die Anerkennung und Vollstreckung geltend gemacht wird, die Verletzung des rechtlichen Gehörs eines Beklagten, der sich auf das Verfahren nicht eingelassen hat, und die Unvereinbarkeit von Entscheidungen. Das Verbot, die Zuständigkeit des Gerichts des Ursprungsmitgliedstaats nachzuprüfen, zu dem auch die jeweiligen Ausnahmeregelungen aufgezählt werden, sowie das Verbot, die ausländische Entscheidung in der Sache nachzuprüfen, werden einer besonderen Analyse unterzogen.

Schlüsselwörter: europäisches Internationales Privatrecht, Brüssel I-Verordnung, justizielle Zusammenarbeit in Zivilsachen, Vorabentscheidungsverfahren, Europäischer Gerichtshof, Entscheidung, Zivil- und Handelssachen, Ordre public, rechtliches Gehör der Parteien, Unvereinbarkeit von Entscheidungen, internationale Zuständigkeit, Entscheidung in der Sache, Anerkennung und Vollstreckung

** Dr. Hrvoje Sikirić, Professor an der Juristischen Fakultät in Zagreb, Trg maršala Tita 14, Zagreb